

Міністерство освіти і науки України
Львівська національна академія мистецтв

Затверджено Приймальною комісією
Львівської національної академії мистецтв
26 березня 2018 р. протокол № 4
Голова Приймальної комісії
В.В. Одрехівський

ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури з наукової спеціальності
(термін навчання 3 р. 10 міс.)

023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Денна форма навчання

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОГО МИСТЕЦТВА ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА

Визначення мистецтвознавства як науки. Складові мистецтвознавства, завдання і сфери діяльності.

Теоретичні напрацювання в галузі історії та теорії мистецтва в період античності і Середньовіччя. Доба Ренесансу в історії мистецтвознавчої науки. Видатні дослідники мистецтва XVII-XVIII ст. Особливості зародження і формування художньої критики у західноєвропейському мистецтвознавстві.

Загальна періодизація історії мистецтва.

Характеристика видів мистецтва. Специфіка архітектури як виду мистецтва. Види і жанри образотворчого мистецтва. Функції образотворчого мистецтва. Живопис як вид образотворчого мистецтва. Характеристика жанрів живопису. Види станкового живопису. Особливості монументального живопису.

Скульптура як вид образотворчого мистецтва. Різновиди скульптури.

Види графіки за змістом і призначенням: характеристика особливостей.

Видова специфіка виробів декоративно-ужиткового мистецтва.

Співвідношення понять «мистецтво» і «дизайн».

Професійне і народне мистецтво.

Поняття еволюції пластичної форми у мистецтві. Роль образу у мистецтві. Роль символу у мистецтві. Засоби художньої виразності в образотворчому мистецтві. Особливості кольору і світлотіні у мистецтві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бартенев И.А. Очерки истории архитектурных стилей: Учебное пособие. – М., 1983
2. Виппер Б. Р. Введение в историческое изучение искусства. – М., 1985
3. Власов В.Г. Большой энциклопедический словарь изобразительного искусства. В 8 т. – СПб.: Лита, 2000
4. Всеобщая история архитектуры. В 12 т. / Гл. ред. Н.В. Баранов. – М., 1977
5. Всеобщая история искусств. В 6 т. / Редкол.: Б.В. Веймарн и др. – М.: Искусство, 1956
6. Ильина Т.В. Введение в искусствоведение. – М., 2003
7. Миллер Дж. Все об антиквариате / Пер. с англ. – М., 2001
8. Нариси з історії зарубіжного декоративно-ужиткового мистецтва. – К., 1995
9. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Львів, 1969
10. Памятники мирового искусства. – М.: Искусство, 1968
11. Історія українського мистецтва. – К., 1966-1971
12. Антонович Є., Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів, 1992

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОГО МИСТЕЦТВА

ІСТОРИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВА

Формування художніх стилів як відображення соціально-історичних процесів у системі взаємодії мистецтва та суспільства. Дефініція стилю. Канон і стиль. Категоріальні характеристики художніх стилів. Еволюція художніх стилів. Характеристика образної

системи окремих художніх стилів (романський, готика, ренесанс, бароко, рококо, класицизм). Художні стилі XIX та XX століть і дискусійність їхньої ідентифікації в окремих видах мистецтва.

Формування художніх напрямів у процесі еволюції мистецтва. Художній стиль та художній напрям. Еволюція художніх напрямів XVIII – першої половини XIX ст. Взаємодія та полеміка художніх напрямів другої половини XIX ст. Модернізм як парадигма мистецтва XX ст. Постмодернізм у мистецтві

Формування художніх методів. Категорія методу в мистецтвознавстві. Генеза методів реалізму та романтизму. Романтизм як стиль, як напрям і як метод. Специфіка романтичного світогляду та художнього образу. Еволюція реалізму. Специфіка реалізму в різних видах мистецтва. Реалізм у мистецтві XX ст.

МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ

Первісне мистецтво. Виникнення і розвиток художньої культури з первісної синкретичної цілісності. Система «трьох віків»: палеоліт, мезоліт, неоліт. Функції найдавнішого мистецтва. Мистецтво й архаїчні форми релігії. Теорії походження мистецтва. Джерела вивчення первісної культури та їх інтерпретація. Образ звіра та людини в монументальному й мобільному мистецтві палеоліту. Особливості первісного «реалізму» та «схематизації». Мегалітична архітектура неоліту-енеоліту.

Мистецтво Давнього Сходу. Становлення, розвиток та занепад перших цивілізацій давнього світу. Розвиток ремесел і наук. Виникнення писемності та її роль в історії мистецтва. Зміст поняття «Давній Схід». Основні риси мистецтва Давнього Сходу. Структура художньої культури, види мистецтв давніх цивілізацій. Професіоналізація мистецтва. Роль канону в художній творчості. Синкретичний характер мистецтва давніх цивілізацій Сходу.

Мистецтво Давньої Передньої Азії. Зародження найдавнішої відомої цивілізації світу між Євфратом і Тигром. Особливості світобачення народів Близького Сходу. Традиційна періодизація культури Давньої Передньої Азії. Планування і забудова міст, будівельна техніка і матеріали. Розвиток храмової архітектури. Реконструкція давнього Вавилону. Образотворча система мистецтва Месопотамії. Шедеври пластичного мистецтва.

Мистецтво Давнього Єгипту. Періодизація художньої культури Давнього Єгипту. Роль мистецтва у поховальному і державному культі фараона. Міф і канон як основа синтезу просторових мистецтв Давнього Єгипту. Іконографія давньоєгипетських богів. Релігійно-філософська концепція пропорцій у мистецтві Давнього Єгипту. Символічність давньоєгипетської орнаментики. Особливості давньоєгипетської художньої системи.

Палетка Нармера і образотворчий канон.

Мистецтво Давнього царства. Розвиток монументальних форм архітектури: комплекси пірамід. Типологія та художньо-стилістичні особливості скульптури Давнього царства. Сюжетне наповнення і становлення стилістичних особливостей монументального живопису. Мистецтво Середнього царства. Розквіт місцевих художніх шкіл. Архітектура: храмовий комплекс Ментухотепів у Дейр-ель-Бахрі. Розвиток образотворчого мистецтва: скульптурні портрети, стінопис гробниць номархів у Фівах і Бені-Хасані. Мистецтво Нового царства. Відродження і розквіт єгипетської державності. Архітектурні ансамблі в Луксорі та Карнаку та характерні риси храмів Нового царства. Образотворча символіка конструктивних деталей. Ілюзійні ефекти давньоєгипетської архітектури.

Поховальний храм цариці Хатшепсут у Дейр-ель-Бахрі. Декоративні тенденції в живописі та скульптурі Нового царства: розписи гробниці Небанума і поховальної камери жерця Нахта у Фівах. Релігійна реформа фараона Аменхотепа IV – Ехнатона та художньо-стилістичні особливості мистецтва Амарни. Скарби гробниці фараона Тутанхамона. Мистецтво Єгипту другої половини Нового царства: діяльність Рамсеса II та Абу-Симбел.

МИСТЕЦТВО АНТИЧНОСТІ

Історія вивчення античного мистецтва. Характеристика визначних збірок античного мистецтва в музеях світу.

Егейське мистецтво. Історія відкриття Крито-Мікенської культури. Історична інтерпретація міфологічних джерел про острів Крит і мінойську культуру. Особливості архітектурно-планувальної структури критських палаців. Система декорування палацових приміщень. Скульптура мінойського періоду. Археологічні розкопки на острові Санторин. Мистецтво ахейської Греції. Цитаделі-акрополі материкової Греції. Гробниці ахейських царів. Сюжети і художньо-стилістичні особливості ахейського живопису та скульптури.

Мистецтво Античної Греції. Основні періоди розвитку культури Античної Греції. Змістовий план давньогрецького мистецтва. Гуманістична сутність культури античної Греції. Значення міста-полісу в розвитку давньогрецької культури. Проблеми гармонії, краси, істини, долі, свободи й доблесті в художній свідомості Античної Греції.

Давньогрецький храм як сакральна модель світобудови. Еволюція фронтонної композиції. Проблема руху в давньогрецькій скульптурі. Поняття мімесису в мистецтві.

Мистецтво грецької архаїки. Типологія давньогрецьких храмів. Формування ордерної системи. Скульптура архаїки: тема куроса й кори. Вазопис чорнофігурного та червонофігурного стилю. Мистецтво “строного стилю”. Вплив історичних подій на тематику і художньо-стилістичні особливості мистецтва. Мистецтво високої класики.

“Золоте століття” Перикла: афінська демократія і стиль Еллади. Скульптура високої класики: творчість Мирона, Поліклета та Фідія. Архітектурно-скульптурний ансамбль Афінського акрополя – міфологізація просторового середовища. Мистецтво пізньої класики. Криза полісу й утвердження нових форм грецького мистецтва. Прагнення грандіозності та декоративізму в архітектурі. Художньо-стилістичні особливості скульптури пізньої класики: творчість Праксителя, Скопаса, Лісіппа, Леохара.

Драматургія античного живопису: Полігнот, Аполодор, Зевкіс, Апелес. Мистецтво еллінізму: зіткнення і синтез культури античності з давніми афро-азійськими культурами. Найвизначніші центри елліністичного мистецтва: Олександрія, Пергам, Родос. Розвиток містобудування і утвердження «гіпподамової системи» у плануванні міст. Художні школи у скульптурі еллінізму.

Мистецтво Давньої Італії. Етрурія та специфіка етрусського мистецтва. Мистецтво республіканського Риму. Римський характер і моральні принципи римської культури. Проблема культурних запозичень і самобутності римської художньої культури. Розвиток громадської архітектури. Синтез мистецтв у контексті художньо оформленого державного ритуалу: Форум-Ромарум. Формування портретного жанру.

Мистецтво імператорського Риму. Утвердження придворного мистецтва. Августівський класицизм. Становлення історичного рельєфу. Римський домус і чотири стилі помпейського живопису. Синтез мистецтв у “Золотому домі” Нерона. Типологія римської мозаїки. Основні пам’ятки давньоримської архітектури. Розвиток портретної скульптури. Принципи об’єднання мистецтв у творчості Аполодора Дамаського: форум Траяна, Пантеон, вілла Адріана в Триволі. Синтез античних та варварських начал у мистецтві пізньої імперії. Мистецтво римських провінцій. Фаюмський портрет.

Значення мистецтва античного світу для європейської художньої культури.

МИСТЕЦТВО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Структура художньої культури Середньовіччя. Формування художніх стилів у середньовічній культурі. Еволюція видів та жанрів мистецтва. Роль канону в середньовічному мистецтві: історично-типологічний і семіотичний аспекти. Проблема карнавалізації в мистецтві Середньовіччя.

Ранньохристиянське мистецтво. Виникнення християнства і криза античної культури. Розписи римських катакомб: кристалізація художніх особливостей та утвердження символічної мови християнського мистецтва. Становлення культової християнської

архітектури: базиліка та центричний тип храму. Складання християнської іконографії. Ранньохристиянські мозаїки Риму. Мистецтво Візантії. Християнство як ідеологічна основа візантійської культури. Античність і Візантія. Символізм середньовічного мислення. Релігійно-філософські аспекти синтезу в мистецтві Візантії. Основні етапи розвитку візантійського мистецтва. Мистецтво ранньовізантійського періоду. Епоха Юстиніана і формування самобутнього візантійського художнього стилю. Розробка купольного типу храму. Софія Константинопольська: конструктивні особливості та символіка візантійського храму. Мозаїки Равенни V – VII ст. Мистецтво середньовізантійського періоду. Іконоборство та його естетичний вплив на художню культуру Візантійської імперії. Утвердження і конструктивний принцип хрестово-купольної церкви. Візантійський іконографічний канон. Мистецтво пізньовізантійського періоду. „Палеологівське Відродження” та особливості художньої системи візантійського живопису.

Вплив візантійської культури на мистецтво Західної Європи і Київської Русі. Середньовічне мистецтво Західної Європи. „Темні віки”: мистецтво Меровінгів, Каролінгів. Романське мистецтво. Конструктивні особливості романської базиліки. Синкретизм скульптурних й архітектурних форм романського храму. Архітектурні школи Франції. Романське мистецтво Італії. Романське мистецтво Німеччини. Готичне мистецтво. Розвиток європейської міської культури. Теологія абата Сюгерія та нова концепція храму як моделі космосу. Конструктивні та художньо-стилістичні особливості готичної архітектури. Синтетичний ансамбль готичного собору. Традиційна періодизація готичного мистецтва. Куртуазний стиль у мистецтві пізнього Середньовіччя. Готика у Франції. Основні етапи розвитку готичної архітектури Франції. Готична скульптура Франції: основні пам’ятки, іконографія та стиль. Еволюція вітражного мистецтва. Ранній період французького станкового живопису. Паризька школа мініатюри. Готика в Німеччині. Архітектура та монументальна скульптура Бамберга, Магдебурга, Наумбурга. Готика в Англії. Основні етапи розвитку готичної архітектури Англії. Англійська меморіальна пластика. Мистецтво треченто в Італії. Творчість Чімабуе. Живописна реформа Джотто.

МИСТЕЦТВО ВІДРОДЖЕННЯ

Мистецтво італійського Ренесансу. Передумови розвитку італійського мистецтва Відродження. Міський характер ренесансної культури. Відродження й Античність. Відродження і Середньовіччя. Секуляризація культури. Нова концепція історії та природи. Гуманізм та індивідуалізм як визначальні риси культури Відродження. Людина в мистецтві Відродження. Періодизація Ренесансу. Ренесансний стиль життя: Флоренція XV ст. Мистецтво кватроченто. Полеміка з готикою: діяльність Філіппо Брунелескі. Характерні риси ренесансної архітектури. Італійський ренесансний палаццо. Основні тенденції у живописі Флоренції XV ст. Новаторство Мазаччо. Синтез раціональних та ідеальних істин у творчості П’єро делла Франческа. “Куртуазний” ідеал Беноччо Гоццолі. Видовищність релігійного живопису Доменіко Гірландайо. Творчість Сандро Ботічеллі. Живопис Центральної Італії. Гуманізм в образотворчому мистецтві Північної Італії. Живопис кватроченто у Венеції. Міф і реальність у творчості Джованні Белліні. Скульптура кватроченто: впливи античної та готичної скульптури, розширення тематичного діапазону. Поява нових жанрів і видів пластичного мистецтва. Творчість Лоренцо Гіберті. Становлення стилістичних особливостей ренесансної скульптури: творчість Донателло. Кругла статуя у творчості Андреа Вероккіо. Мистецтво високого Відродження. Універсалізм Леонардо да Вінчі. Поєднання традицій античності та християнської благодаті у творчості Рафаеля Санті. Різносторонній геній Мікеланджело Буонаротті.

Проблема стилю в образотворчому мистецтві чінквіченто в Італії. Живопис чінквіченто у Венеції. Новаторство Джорджоне. Перший живописець Венеціанської республіки – Тиціан Вечеллі. Маньєризм у Венеції: Тінторетто і Паоло Веронезе. Цілісна структура архітектури Андреа Палладіо.

Італійське мистецтво і маньєризм Іспанії: творчість Ель Греко в Толедо.

Просторово-образна система ренесансного художнього синтезу. Принципи об'єднання монументального живопису й архітектури в мистецтві італійського Відродження. Теорія перспективи. Типологія композиційної побудови живописних творів: “архітектонічна” композиція, “килимова” композиція, композиція “театральної сцени”, композиція “крупного плану”. Еволюція композиційної побудови портрета. “Закони краси” людини: ренесансні пропорції. Колір і світло в живописі Відродження.

Значення мистецтва італійського Відродження для формування європейського мистецтва нового часу.

Мистецтво Північного Відродження. Північний тип культури Відродження. Збереження національних середньовічних традицій та вплив італійського Відродження. Засади протестантської моралі. Великі географічні та наукові відкриття та їхній вплив на розвиток європейської культури і мистецтва.

Ренесансний живопис Нідерландів. Вівтарні композиції XV ст. Ренесансні ідеали та середньовічний спіритуалізм у творчість Губерта і Яна ван Ейків. Творчість Рогіра ван дер Вейдена. Теми й образи Ієронімуса Босха. Проблема стилю в нідерландському мистецтві XVI ст. Інтелектуалізм живопису Пітера Брейгеля Мужичького.

Ренесансний живопис Німеччини. “Синтетична” особистість Альбрехта Дюрера: теоретичні трактати, живописна спадщина, гравюри, рисунок. Художня мова Альбрехта Альтдорфера. Ізенгеймський вівтар Матіаса Грюневальда. Портрети Ганса Гольбайна. Особливості образної системи Лукаса Кранаха.

Ренесансна художня культура Франції. Утвердження ренесансних форм в архітектурі: французьке шато. Перший великий художник французького Відродження – Жан Фуке. Портретна галерея Жана Клуе. Принципи взаємодії мистецтв у стилістиці маньєризму. Школа Фонтблоса.

МИСТЕЦТВО НОВОГО ЧАСУ

Мистецтво XVII ст. Соціально-економічний та моральний контекст європейської культури XVII ст. Антиномія барокової картини світу. Вплив філософського раціоналізму на культуру Нового часу. Ідеологія абсолютизму на її вплив на всі сфери художньої культури XVII ст. Проблема стилю в мистецтві XVII ст. Відображення суспільної поляризації в художніх стилях. Теорія жанрів.

Мистецтво Італії. Зародження та розвиток архітектури бароко в Італії: собор Іль Дездемо в Римі. Експерименти з простором в архітектурі Л.Борніні та Ф.Борроміні. Станкова та монументально-декоративна скульптура Л.Борніні. Новаторство Караваджо.

Караваджизм: учні і послідовники. Болонська академія братів Каррачі.

Мистецтво Фландрії. Провідна роль малярства в системі образотворчих мистецтв.

Франко-фламандська школа живопису: П.П.Рубенс. Портрети Яна Ван Дейка. Побутовий жанр у творчості Я.Йорданса. Натюрморти Ф.Снайдерса.

Мистецтво Голандії. Демократизація та багатожанровість голландського живопису.

„Сніданки” та „десерти” у творчості В.Хеди, П.Класа, В.Кальфа. Створення національного реалістичного пейзажу. Побутовий живопис художників дельфтської школи: Вермеєр Дельфтський. Ф.Гальс і розвиток портретного живопису в Голандії. Мистецтво Рембрандта в історії європейської гравюри й станкового живопису.

Мистецтво Іспанії. «Золотий вік» розвитку іспанського живопису. Образ людини у творчості Рібери. Відображення життя іспанських монастирів у творчості Ф.Сурбарана. Теми й образи живопису Д.Веласкеса.

Мистецтво Франції. Особливості розвитку французької художньої культури в епоху утвердження національної держави і абсолютної монархії. Синтез мистецтв у палацовій

архітектурі стилю Людовика XIV. Жанровий реалістичний живопис та графіка: Ж.Калло, Л.Ленен, Ж. де ля Тур, Н.Пуссена та формування класицизму у французькому живописі. Розвиток традицій героїчного пейзажу Пуссена у творах К.Лорена.

Мистецтво XVIII ст. Становлення художньої системи Просвітництва. Людина, природа, цивілізація у світогляді доби Просвітництва. Просвітницька концепція мистецтва. Художня творчість та філософські концепції XVIII ст.: особливості взаємодії. Структура художньої культури XVIII ст. Просвітницький реалізм в образотворчому мистецтві. Мистецтво Франції. Стиль Людовика XV. Ідилістичні полотна А.Ватто. Особливості стилю рококо в архітектурі (готель Субіз), живописі (пасторалі Ф.Буше), скульптурі (салонна порцеляна Ф.Буше й Е.М.Фальконе). Гімн третьому стану в творчості Ж.Шардена. Мистецтво революційного класицизму: Паризький Пантеон (церква св. Женев'єви). Портрети в мистецтві просвітницького реалізму: А.Гудон. Теми, ідеї, образи живопису Ж.Л.Давіда.

Мистецтво Італії. Рим як центр європейського мистецького життя. Життєвість і художня виразність образів у творах Дж.Креспі й А.Маньяско. Монументальні квадратури Дж.Тьєполо. Розвиток пейзажного живопису (Ф.Гварді, Дж.Каналетто). «Архітектурні фантазії» графічних циклів Дж.Піранезе.

Мистецтво Англії. Особливості розвитку англійської художньої культури XVIII ст. Сатиричні та моралізаторські серії Хогарта. Аристократична велич та втілення героїчного ідеалу в образах Дж.Рейнольдса. Поетична настроєвість портретів Т.Гейнсборо. Принципи плерного живопису Дж.Констебля.

Мистецтво Росії. Реформи Петра I та їх вплив на формування художньої культури європейського типу. Розвиток містобудування та столиця Петра. Діяльність Д.Трезіні. Становлення світського образотворчого мистецтва. Творчість А.Матвєєва, І.Нікітіна, О.Антропова. Художньо-стилістичний синтез класицизму, бароко і сентименталізму в мистецькій культурі Росії другої половини XVIII ст. Соціальна диференціація художньої культури. Бароко в російській архітектурі: творчість Б.Растреллі. Класицизм в російській архітектурі (В.Баженов, М.Казаков, Дж.Кваренгі, Ч.Камерон). Класицистичні тенденції у розвитку російського образотворчого мистецтва другої половини XVIII ст.

МИСТЕЦТВО ХІХ ст.

Мистецтво першої половини ХІХ ст. Загальна характеристика й періодизація західноєвропейського мистецтва ХІХ ст. Формування національних шкіл образотворчого мистецтва. Романтизм як світоглядна система першої третини ХІХ ст. Конфлікт з дійсністю в образотворчому мистецтві романтизму. Естетичні концепції романтизму. Полеміка з ідеологією Просвітництва. Ідейно-художні завдання романтизму. Національна специфіка й загальні риси. Проблема синтезу мистецтв. Виникнення нових форм і жанрів мистецтва. Живописна мова романтиків.

Мистецтво Франції. Класицистична школа Давіда: творчість А.Гро та Ф. Жерара. Академічний класицизм Ж.Д.Енгра. Живопис французького романтизму: творчість Т.Жеріко й Е.Делакруа. Ф.Рюд і романтизм у французькій скульптурі.

Мистецтво Іспанії. Філософські узагальнення у творчості Ф.Гойї.

Мистецтво Німеччини. Типологічні паралелі в літературі та живописі німецького романтизму. Романтичне вікно у творчості К.Д.Фридриха, Ф.О.Рунге, Г.Т.Керстінга. Братство «Назарейців» та його послідовники.

Мистецтво Англії. В.Тернер – нове слово в мариністиці. Романтизм у Англії – В.Блейк, Братство «Прерафаелітів».

Мистецтво Росії. Архітектура російського класицизму першої третини ХІХ ст.: розбудова Петербурга, реконструкція Москви. Класицизм та реалістичні традиції російської скульптури. Меморіальна пластика у творчості І.Мартоса. Ф.Щедрін як майстер монументально-декоративної скульптури. Поєднання романтизму з реалістичними пошуками в російському живописі. Психологізм і національна своєрідність портретів

О.Кіпренського. Риси реалізму в романтичних творах В.Тропініна. Традиції класицизму і риси романтизму в творчості К.Брюллова. Побутовий жанр в творчості О.Венеціанова. Новаторство змісту та засобів художньо-образної виразності в творчості О.Іванова. Автопортрети російських художників-романтиків – історія духовного життя суспільства. Мистецтво другої половини ХІХ ст. Проблема демократизації культури та мистецтва. Метод критичного реалізму. Різновиди реалістичного методу в образотворчому мистецтві 70-80-х років ХІХ ст. Стилї та художні напрями у мистецтві другої половини ХІХ ст. Мистецтво Франції. Активізація реалістичних тенденцій у французькому живописі: творчість О.Дом'є К.Коро і «барбізонська школа». Демократична спрямованість живописних полотен Г.Курбе. Всесвітня виставка 1855 р. в Парижі. Зародження бунтарського мислення в живописі: новаторство Е.Мане. Мистецтво імпресіонізму: історія виникнення, загальна характеристика та періодизація. Пейзажний живопис імпресіоністів. Роль пленеру у творчості К.Моне. Пленер у творчості А.Сіслея та К.Піссаро. Творчий метод Е.Дега. Колір і світло в картинах О.Ренуара. Скульптура імпресіонізму: творчість О.Родена. Постімпресіонізм – полеміка з імпресіонізмом. Особливість художньої манери П.Сезана. Метод „клуазонізму” та синтетичного декоративізму в творах П.Гогена. Експресивний колоризм живопису В.Ван Гога. Живопис і графіка А.Тулуз-Лотрека. Символізм в образотворчому мистецтві Франції. Містичний образ у творах П.Пюві де Шаванна, О.Редона. Група Набі. Мистецтво Росії. Зародження методу критичного реалізму в творчості П.Федотова. Пейзажний живопис С.Щедріна. Російське селянство у творах В.Перова. І.Крамський та створення „Товариства пересувних художніх виставок” (1871 р.). Психологізм образів у творах І.Крамського. Розвиток побутового жанру у творчості В.Максимова, В.Маковського, М.Ярошенка. Стилї і художній метод І.Рєпіна. Історичні полотна В.Сурикова. Естетика нового реалістичного пейзажу в творчості передвижників (О.Саврасов, Ф.Васильєв, І.Шишкін, В.Поленов, І.Левітан, І.Айвазовський, А.Куїнджі). Мистецтво Польщі. Історична тематика в творчості Я.Матейка та Ю.Брандта. Розвиток побутового жанру в творах Г.Родаковського, А.Гроттгера, Ю.Хелмонського, Ю.Коссака, Т.Оксентовича. Відображення природи в краєвидах Н.Орди та Ю.Хелмонського.

МИСТЕЦТВО КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

Символізм і модерн у західноєвропейському мистецтві межі ХІХ – ХХ ст. Національні особливості модерну в країнах Європи. Теорія синтезу і реалізація «гезамткунстверку». Формування нового типу художника-універсала. Культ художнього ремесла. Стилї модерн у журнальній графіці й афіші межі століть. Стилї Арт Нуво в Бельгії. Ідеї В. Орта. «Нещадний» модерн А. Ван де Вельде. Мистецтво Англії. Творчість О.Бердслі. В.Морріс і рух «Мистецтва і ремесла». Мистецтво Австрії. Проекти споруд та інтер'єрів Й.Гофмана, О.Вагнера. Г.Клімт та Віденський Сецесіон. Творчість А.Мухи. Мистецтво Іспанії. Образотворча символічність архітектурної форми А.Гауді. Мистецтво Німеччини. Ф.фон Штук та Мюнхенський Сецесіон. Мистецтво Франції. Стилї ар-нуво в архітектурі Франції (Г.Гімар, А.Соваж, Ш.Плюме). Мистецтво Росії. Абрамцівський художній гурток С.Мамонтова. Творчість В.Васнецова. М.Нестерова. Риси імпресіонізму в творах К.Коровіна та І.Грабаря. Творчість М.Врубеля: синтез проблематики символізму та модерну. Творчий шлях В.Серова та поєднання художніх методів – від імпресіонізму до модерну. Діяльність товариства «Світ мистецтва». Історичні стилізації та естетизм у творчості О.Бенуа, К.Сомова, Л.Бакста, І.Білібіна, Б.Кустодієва. Національна тематика в творах учасників „Союзу російських художників”(Ф.Малявін, К.Юон). Творчість В.Борисова-Мусатова і проблеми символізму в російському живописі.

МИСТЕЦТВО ХХ ст.

Мистецтво першої половини ХХ ст. Основні історико-культурні тенденції першої половини ХХ ст. Поява нових видів мистецтва. Зміна й паралельне існування низки художніх напрямів, течій та шкіл. Програмні маніфести художніх напрямів ХХ ст. Особистість митця в культурі ХХ ст.

Проблема «наївного живопису». Мистецтво офіційне та неофіційне. А.Руссо та проблема примітивізму в мистецтві початку ХХ ст. Джерела творчості Н.Піросмані.

Живопис фовізму: творчість А.Матіса, А.Марке, А.Дерене, Ж.Брака. Поєднання інтенсивної колористики зі спрощеною формою.

Експресіонізм у західноєвропейському мистецтві. «Крик» як категорія естетики Е.Мунка й еспресіонізму. Німеччина: група «Міст». Пошуки живописної виразності у творчості Е.Кірхнера, Е.Хеккеля, Е.Нольде. Група „Синій вершник” у Мюнхені: В.Кандинський, Ф.Марк, О.Явленський, П.Клее. Експресіоністичні тенденції в російському живописі (П.Філонов, М.Шагал).

Неовізантизм у Парижі. «Школа візантійського відродження» М.Бойчука. Пошуки національного монументального стилю: синтез традицій українського іконопису з засадами мистецтва Проторенесансу. Виставка 1910 р. в Салоні Незалежних – М.Бойчук, М.Касперович, С.Налепінська, С.Сегно, С. Бодуен де Куртоне. Реакція паризької критики (Г.Аполінер, А.Сальмон) на новаторські пошуки майбутніх бойчукістів.

Кубізм – джерела й становлення. Виставка групи „Бато-Лавуар” (П.Пікассо, Ж.Брак, Х.Гріс, О.Архипенко). Теоретичні засади стилю (Г.Аполінер, Г.Стайн). Відмова від реалістично – чуттєвого відображення світу та світло-тіньового моделювання об’ємів, перехід до площинної геометризації форм, контрастного локального колориту.

Аналітичний, синтетичний та декоративний кубізм. Своєрідність кубізму Ф.Леже.

Кубістична скульптура – колористичні контррельєфи О.Архипенка. Кубізм у російському мистецтві: об’єднання „Бубновий валет” (П.Кончаловський, І.Машков, Р.Фальк, М.Лентулов).

Футуризм: апологія техніки та швидкості. „Маніфест” Ф.Марінетті та його втілення у творчості У.Боччоні, К.Карра, Д.Северіні, Л.Руссоло, Дж. Балла. Кінетизм в пластичному формотворенні: Л.Руссоло і Л. Сюрваж. Поширення ідей футуризму в російському мистецтві. Угрупування „Ослиний хвіст” (М.Ларіонов, О.Розанова, Н.Гончарова, Д.Бурлюк).

Орфізм. Музичні асоціації вільних форм і кольорів. Творчість Р. і С.Делоне.

Геометричні абстракції та функціоналізм у мистецтві 20-30-х рр. ХХ ст. Неопластицизм П.Мондріана й групи «Де Стейл». Система професійного навчання та теоретичні праці Баугаузу. Пуризм як антикубізм та живописна творчість Ле Корбюзьє.

Дадаїзм у Європі та США. Абсурдизм у мистецтві та літературі. Джерера та становлення руху Дада. Т.Тцара і кабаре «Вольтер» у Цюриху. Акції дадаїстів у Німеччині та Франції. Творчість М.Дюшана й абсурдні об’єкти «реді-мейд». Особливості самопрезентації дадаїстів (колажі, об’єкти, скандальні виставки).

«Паризька школа» (А.Модільяні, Д.Рівера, М.Шагал, Х.Сутін) та проблеми художньої еміграції з України.

Абстракціонізм. Колористичний абстракціонізм В.Кандинського. Теоретичні праці та педагогічна діяльність художника в Баугаузі. Геометричний абстракціонізм (супрематизм) К.Малевича. Променизм М.Ларіонова та Н.Гончарової. Синхронізм М.Русселя, М.Райта.

Сюрреалізм. „Маніфест сюрреалізму” А.Бретона. Філософія інтуїтивізму та повний автоматизм дії у живописних творах Х.Арпа, М.Ернста. Друга хвиля сюрреалізму та творчі пошуки С.Далі. Творчість Р. Магріта, І.Тангі. Сюрреалізм і скульптура (Г.Мур, А.Джакометті, Х.Міро).

Коллективна розробка нового національного монументального стилю Мексики. Завдання художнього синтезу в мистецтві тоталітарних режимів Європи 30-х років ХХ ст.

Західноєвропейська художня культура після другої світової війни. Мистецтво неореалізму. Творчість А.Фужерона, П.Пікассо, Р.Гуттузо, Ф.Леже. Графічні серії

Ф.Мазареля, сатирична графіка Ж.Еффеля. Скульптура. Гострота образно-пластичної мови творів А.Майоля, О.Цадкіна, Дж.Манцу.

Мистецтво другої половини ХХ ст. Візуальна естетика постмодернізму. Мистецтво у засобах масової інформації. Масовий спосіб існування мистецтва.

Абстрактний експресіонізм і Дж.Поллок. Варіанти безпредметної експресії в творчості групи «КОБРА». Поп-арт і використання шаблонів масової культури. Творчість Е.Ворхола, Дж.Джонса, Р.Раушенбаха, Р.Ліхтенштейна. Вплив поп-арту та гіперреалізм. Фотографія та сучасне мистецтво. Оп-арт: використання оптичних ефектів у творчості В.Вазарелі. Концептуалізм і мистецтво як текст (Дж.Кошут). Кітч. Соц-арт.

Мистецтво сьогодення – „нова хвиля” художнього авангарду в мистецтві процесу (ленд-арт, графіті, татуаж, пірсінг, гепенінг, інсталяція та перформенс).

Твори мистецтва 20 ст. в збірках музеїв світу – Музей сучасного мистецтва в Нью-Йорку, Національний музей сучасного мистецтва Центру Помпиду в Парижі, Нова Пінакотека в Мюнхені.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

ДАВНЄ МИСТЕЦТВО НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Мистецтво палеоліту на території України. Мистецтво у світосприйнятті пізньопалеолітичного населення території України. Розвиток міжобщинних відносин і поява ритуальних центрів-святилищ. Реконструкція жител з Межиріч, Аносівки, Добранічівки, Радомишля. Відображення світоглядних уявлень у палеолітичному житлі. Пам'ятки мобільного мистецтва пізнього палеоліту України. Міжобщинне ритуальне святилище Кам'яна Могила поблизу Мелітополя.

Художня культура землеробів енеоліту. Трипільська культурно-історична спільнота: територіальний ареал, джерела й основні періоди розвитку. Особливості планування протоміст гігантів біля сіл Таллянки і Добриводи, Майданецького поселення (Черкаська обл.). Архітектурна конструкція, предметний ансамбль і система декорування трипільських жител. Культова архітектура: Сабатинівське святилище. Реконструкція семантики формотворення і декорування трипільської кераміки.

Мистецтво доби бронзи на території України. Періодизація доби бронзи для території України. Два світи – цивілізація і первісність: особливості взаємодії. Археологічні пам'ятки катакомбної культури. Культурна група пам'яток багатопружкової кераміки: ритуальна сокира з рогу (с. Дударків, Київська обл.). Художні пам'ятки культурної спільноти шнурової кераміки. Монументальна кам'яна скульптура індоєвропейців. Класифікація кам'яної скульптури енеоліту. Стели-статуї казанківського, наталівського, озеро-тіритакського типу. Реконструкція світоглядних уявлень, втілених у ритованих зображеннях Керносівського ідола (Дніпропетровська обл.). Степові кургани України. Мистецтво населення України скіфо-сарматського часу (кінець II тис. до н.е. – початок I тис. н.е.). Мистецтво кіммерійців. Художня культура скіфів. Основні етапи скіфської історії. Царські кургани: особливості архітектури і поховальний інвентар. Джерела і семантика скіфського звіриного стилю. Скіфський бестіарій. Елліно-скіфське мистецтво IV ст. до н.е. Художня культура сарматів. Мистецтво Малої Скіфії у Криму. Мистецтво давніх слов'ян (II ст. до н.е. – V ст. н.е.). Проблема походження слов'янських племен. Основні культури венедського періоду слов'ян на території України. Мистецтво Черняхівської культури (II – V ст.). Відображення уявлень про світобудову в черняхівській кераміці: чаша для волхвування зі святилища біля с. Лепесівка (Волинь), глек черняхівського могильника у Ромашках (Київська обл.).

Мистецькі пам'ятки давніх слов'ян другої половини V – VII ст. – мистецтво Празько-Корчацької культури склавів, Пенківської культури антів, Дзедзійської культури венедів, Колочинської культури. Особливості розташування, планування давньослов'янських поселень і городищ V – VII ст. Реконструкція символіки слов'янських

амулетів-оберегів. Мартинівський скарб Пеньківської культури. Відображення світоглядних уявлень у формотворенні та декоруванні фібул. Типологія давньослов'янських ритуальних святилищ. Топографія та особливості функціонування відкритих ритуальних комплексів. Архітектурно-скульптурний ансамбль збруцьких городищ-святилищ Богит і Звенигород X – XIII ст. (Тернопільська обл.). Ідеал порядку втілений у “Збруцькому ідолі”.

СЕРЕДНЬОВІЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

Мистецтво України доби Київської Русі Запровадження християнства у Київській Русі та його вплив на культурний розвиток країни. Вхідження Київської Русі до візантійського культурного кола.

Мистецтво Київської Русі IX – першої половини XI ст. Становлення самобутньої архітектури Київської Русі. Тричленна топографічна схема розташування слов'янських градів. Руська дерев'яна архітектура: оборонне будівництво, типологія житлової архітектури.

Розвиток кам'яного монументального будівництва. Оригінальна розробка принципів візантійської синестезії у мистецтві Русі-України: архітектура і декорування Десятинної церкви. Спаський собор у Чернігові. Ранній період становлення християнської пластики України. Скульптурні деталі з Десятинної церкви у Києві та Спасо-Преображенського собору в Чернігові.

Ідея новаторства в архітектурному вирішенні Софії Київської. Мозаїки та фрески Софійського собору. Особливості композиційної побудови та іконографія святих образів. Стінопис веж: історико-оповідні та орнаментальні композиції. Скульптурне оздоблення Софії Київської: архітектурні деталі, шиферні плити, реконструкція темпона. Уявлення про Всесвіт втілені в орнаментиці мармурового саркофага князя Ярослава. Скульптура XI ст. Типологія орнаментальних плит з парапетів київських і чернігівських храмів.

Мистецтво Русі другої половини XI – першої третини XII ст. Зростання політичної ролі Чернігова, Переяслава, Новгород, Галича і формування тут власних мистецьких шкіл. Будівництво “вотчих” монастирів. Становлення “другої київської художньої школи” у Печерському монастирі. Печерська архітектурна школа: особливості архітектурного вирішення Успенського собору (1072 р.), Троїцької надбрамної церкви Печерського монастиря, Михайлівського Золотоверхого собору (1108-1113 рр.). Споруди Київської архітектурної школи другої половини XI ст. Будівельна діяльність Володимира Мономаха і єпископа Єфрема в Переяславі.

Монументальні сюжетні рельєфи Києва – плити Києво-Печерської лаври і Михайлівського Золотоверхого монастиря. Давньоруський монументальний живопис другої половини XI – початку XII ст. Мозаїчні композиції та фрески Михайлівського Золотоверхого собору. Давньоруський іконопис XI – XII ст. Джерела і розвиток іконописання Київської Русі. Напівлегендарна постать Алімпія. Особливості художньої системи давньоруського живопису. Початки книжної мініатюри. Ошатність рукописної книги. Мініатюри “Остромирового євангелія”, “Ізборника Святослава”, “Кодексу Гертруди”.

Мистецтво України другої половини XII – XIII ст. Культурно-політичний сенс роздрібненості. Зростання незалежності удільних князівств.

Архітектура Русі-України 30-80-х рр. XII ст. Становлення рис нового стилістичного напрямку: церква Пирогощі в Києві на Подолі. Найхарактерніша збережена споруда Києва XII ст. – Кирилівська церква. Археологічні джерела до реконструкції переяславської архітектури. Стольне місто Чернігів: особливості забудови та храмове будівництво XII ст. Архітектура Волині часів Ізяслава Мстиславовича: Успенський собор у Володимирі-Волинському. Архітектура Русі-України кінця XII – першої половини XIII ст. Архітектори Коров Якович і Петро Милонег. Становлення нового стилістичного напрямку – церква

Василя в Овручі. Собор Апостолів у Білгороді під Києвом і П'ятницька церква в Чернігові як типові зразки архітектури кінця XII – першої половини XIII ст.

Художньо-стилістичні риси українського монументального мистецтва XII ст. Фресковий розпис Кирилівської церкви. Розписи Успенського собору Єлецького монастиря в Чернігові. Білокам'яне різьблення Чернігова – тератологічна орнаментация капітелей колон. “Юр'єве євангеліє” і “Добрилово євангеліє” як яскраві зразки руської книжкової мініатюри XII ст.

Мистецтво Галицько-Волинського князівства. Джерела реконструкції мистецтва Давнього Галича. “Звоніння в прадідову славу” – Успенський собор Ярослава Осмомисла. Архітектурно-скульптурний ансамбль церкви Пантелеймона. Скульптура Давнього Галича: різьблений декор Успенського собору в Галичі, літописної церкви св. Іоана Златоустого в Холмі, церкви Пантелеймона.

Мистецтво України пізнього Середньовіччя. Передумови та основні напрями розвитку пізньосередньовічної культури України. Люблінська унія та її наслідки. Духовна культура України XIII – XIV ст. Цехові об'єднання та розвиток міських ремесел. «Народження гуманізму» та перші меценатські двори.

Архітектура України другої половини XIII – першої половини XVI ст. Містобудівні програми XIII – XV ст. Типологія планувальної структури міст. Розпланування королівських і приватних міст. Вплив Магдебурзького права на планувальну структуру Львова, Кам'янець-Подільського, Рогатина, Бережан. «Волинські вежі» та дерев'яні наскальні оборонні комплекси в Уричі, Підкамені, Розгірчу та Бубниці. Українська оборонна архітектура XIV – першої половини XV ст. Типологія пізньосередньовічних замків. Однобаштові замки, замки з компактним планом і однією баштою, нерегулярні у плані багатобаштові оборонні комплекси. Оборонна архітектура другої половини XV – першої половини XVI ст. Зміни у фортифікації: поява багатобаштових регулярних замків і оборонної гідротехнічної системи.

Сакральна архітектура України пізнього Середньовіччя. Оборонні церкви: поєднання культової та оборонної функцій. Тридільні храми з оборонною баштою на західному фасаді. Пристосування до оборони Успенської церкви Святогірського монастиря с. Зимне на Волині. Покровська церква-замок у Сутківцях. Типологія православних храмів. Церкви-ротонди. Розвиток хрестово-купольної споруди. Дводільні та тридільні храми. Церкви-триконхи. Типологія католицьких костелів.

Образотворче мистецтво України другої половини XIII – першої половини XVI ст. Система декорування православних і католицьких храмів. Фрагменти поліхромії церков у Сутківцях, Збручанському, Бакоті. Розписи Вірменського собору у Львові. Тематика акафісту Богородиці та Вселенських Соборів у малярських композиціях притвору Онуфрійської церкви в Лаврові. Малярські ансамблі, виконані під патронатом Владислава II Ягайла у Польщі. Фресковий ансамбль Троїцької каплиці замку в Любліні (1418 р.). Фрески Горянської ротонди (XIV – XV ст.), виконані на замовлення родини Другетів. Іконопис пізнього Середньовіччя. Станкове малярство XIV – першої половини XVI ст.: типологія, іконографія та художньо-стилістичні особливості. Житійні ікони. Ікони з елементами готики. Група ікон з Радружа: еволюція стилю. Діяльність митрополита Петра Ратенського та «Богородиця Петрівська». Борисо-Глібські ікони як втілення державотворчих ідеалів. Майстер ікон з Ванівки. Ікони з Дальови та пошуки нової образності.

МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVI – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII ст.

Стилістичні особливості українського мистецтва XVI – початку XVII ст. Естетичні погляди українського Ренесансу.

Архітектура. Містобудування України другої половини XVI – першої половини XVII ст. Державні та магнатські міста. Розпланування середмість. «Ідеальні міста» Відродження та забудова Жовкви та Бродів. Німецька, староіталійська, новоіталійська і староголандська фортифікаційна системи в оборонній архітектурі України. Bastionні замки у Збаражі, Золочеві, Ужгороді, Підгірцях. Сакральна архітектура України другої половини XVI – першої половини XVII ст.: типологія та художньо-стилістичні особливості. Ренесансний ідеал гармонійної єдності мистецтв – ансамбль Успенського братства у Львові. Взаємодія архітектури та скульптури у вирішенні ренесансних житлових споруд Львова. Площа Ринок у Львові – унікальний високохудожній ансамбль ренесансної цивільної архітектури. “Біблійна” декорація каплиці Боїмів та каплиці Кампіанів. Творчість П.Римлянина та П.Барбона.

Скульптура. Львівська скульптура другої половини XVI – першої половини XVII ст. Джерела ренесансної меморіальної пластики України. Зв’язок скульптури Відродження з культовою архітектурою (костели і церкви Львова, Жовкви, Бережан, інших міст Галичини й Поділля). Пам’ятки надгробкового характеру (скульптор С.Чешек) та епітафії. Ренесансні вівтарі. Твори Я.Пфістера і Г.Ван Гутте.

Живопис. Монументальний живопис: розписи Святодухівської церкви в Потеличі. Станковий живопис. Портрет, прагнення відображення реального світу і реальної людини. Історичний жанр. Твори батального, історико-алегоричного та хронікально-панегіричного характеру. Іконостасні цикли першої половини XVII ст. П’ятницької церкви та Успенської церкви у Львові, Святодухівської церкви в Рогатині. Творчість Ф.Сеньковича та М.Петраховича-Мороховського. Художньо-стилістичні особливості українського іконопису.

Гравюра. Українська гравюра другої половини XVI – першої половини XVII ст.: концепція світу та людини. І.Федоров та його роль у розвитку мистецтва гравюри в Україні. Діяльність П. Беринди. Світські гравюри-ілюстрації та графічні портрети. Соціальні мотиви в книжковій ілюстрації. Гравер Ілля.

МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVII – XVIII ст.

Історичні та культурні умови розвитку українського мистецтва. Меценатство гетьман І.Мазепи й українська культура. Специфічні риси барокового мистецтва в Україні. Архітектура. Архітектура бароко в Україні: основні етапи розвитку та художньо-стилістичні особливості. Цивільна архітектура: будинки Якова Лизогуба в Чернігові та Седневі, навчальні заклади: Київська академія, колегіуми в Чернігові та Новгород-Сіверському, митрополичий будинок у Києві, Ковнірівський корпус у Києво-Печерській Лаврі. Київський будівничий С.Ковнір. Типологія мурованого культового будівництва й пріоритетний розвиток п’ятиверного храму на хрещатій основі, п’яти- або дев’ятидільного (у Василькові, Козельці, Києві, Великих Сорочинцях). Андріївська церква (Київ). Тип багатоярусної дзвіниці — завершення архітектурних ансамблів міст і монастирів. Покровський собор у Харкові. Споруди Я.Заора (Й.-Б.Зауера). Творчість І.Григоровича-Барського. Андріївська церква архітектора В.Растреллі. Дзвіниця Г.Шеделя у Києво-Печерській лаврі, церква Всіх святих над Економічною брамою Києво-Печерської лаври. Барокова архітектура на західноукраїнських землях. Діяльність архітектора Б.Меретина. Костел Домініканів у Львові. Успенська церква Почаївської лаври. Типологія та регіональні особливості дерев’яної церковної архітектури України XVII – XVIII ст. Окремі пам’ятки дерев’яної архітектури Придніпров’я, Слобожанщини, Галичини. Храми Поділля, Чернігівщини, північної Полтавщини.

Скульптура. Стилістичні особливості української барокової пластики. Скульптурне оздоблення башти Київської ратуші. Львівська рококова скульптура XVIII ст.: проблема школи. Експресія руху фігур святих в скульптурі українського рококо; драперії як усамостійнений пластичний чинник; умовність та геометризація пластичних форм (різьба «бозетто»). Вівтарні рококові композиції: скульптурні техніки — рельєф, горельєф, кругла

пластика. Зарубіжні скульптори у Галичині: Т.Гуттер і К.Кученрайтер (Німеччина), Й.Леблан (Франція). Львівська рококова пластика (С.Фесінгер, А.Осинський). Творчість Й.Пінзеля: статуї на фасаді собору св. Юра (Львів) та ратуші у м. Бучачі (Тернопільська обл.), вівтарні статуї (костел у Городенці, Івано-Франківської обл.), вівтарні композиції та фігури інтер'єру костелів (с. Наварія, Годовиця, Львівщина) та ін. Учні та послідовники Й.Пінзеля.

Живопис. Монументальний живопис: розписи Успенського собору та Троїцької надбрамної церкви, костелів бернардинів, кармелітів та кларисок у Львові. Майстри жовківського малярського осередку. Творча діяльність у Жовкві та Львові Ю.Шимоновича (живописні панегірики, парадні портрети) та М.Альтомонте (батальні композиції). Нові художні ідеї; розширення жанрового діапазону малярства; створення іконостасів на основі ренесансної конструктивної системи. Творчість Й.Кондзелевича та І.Рутковича. Живопис сорочинського, ніжинського і березнянського іконостасів. Ікони "Покров Богородиці" та ідеї, закладені в них. Типологія українського портретного живопису. Своєрідність образних характеристик ктиторських портретів. Портрети Є.Жоравко (І.Паєвський), В.Дуніна-Борковського, Д.Сфремовича, Миклашевського, князя Долгорукого (Самуїл), братів Шиянів. Особливості родинно-меморіального портрету (портрети Забіли, Гамалії, Дараганів). Народна картина. Образ козака-бандуриста (Мамає) – особливості трактування традиційного сюжету.

Гравюра. Розквіт української гравюри в кінці XVII – XVIII ст. Творчість найвидатніших граверів О.Тарасевича, І.Щирського, Н.Зубрицького, Г.Левицького.

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО XIX ст.

Історико-культурні умови розвитку українського мистецтва кінця XVIII – початку XIX ст. Роль літератури у формуванні національної самосвідомості українського народу. Проблеми мистецької освіти в Україні. Українські художники – вихованці Петербурзької, Віденської, Римської академії мистецтва. Стили в українському мистецтві XIX ст.

Архітектура. Утвердження стилю класицизму в українській архітектурі: періодизація та джерела. Нові планувальні ідеї та їх втілення у регулярній забудові міст: Одеси, Севастополя, Полтави, Катеринослава, Львова. Діяльність київських архітекторів А.Меленського (упорядкування вулиць, проект та забудова Контрактової площі на Подолі, церква-ротонда на Аскольдовій могилі); В.Беретті (будинок університету). Особливості розвитку архітектури класицизму в Галичині: світські споруди Львова (Оссолінеум, палац Дідушицьких, міська ратуша, будинок Кредитного товариства). Будівництво поміщицьких маєтків (П.Румянцева-Задунайського в Качанівці, арх. М.Мосципанов, К.Розумовського в Батурині, арх. Ч.Камерон, П.Галагана в Сокиринцях, арх. П.Дубровський) та садибно-паркових комплексів („Софіївка” в Умані та „Олександрія” в Білій Церкві).

Риси романтизму в українській архітектурі: звернення до форм середньовічного будівництва (садиба Лопухіних в Корсунь-Шевченківському, арх. Ліндсей, Преображенська церква в селі Мошни, арх. Торічеллі, палаци Воронова в Алупці, арх. Блер, Голіциних в Гаспрі, арх. Гонт).

Скульптура. Класицизм в українській скульптурі. Види скульптури: міський монумент, меморіальна, садово-паркова, портретна. Твори І.Мартоса: пам'ятник Ришельє в Одесі, надгробки К.Розумовському в Батурині та П.Румянцеву-Задунайському в Успенській церкві Києво-Печерської лаври. Особливості формування класицизму в скульптурі Львова – впливи Б.Торвальдсена та А.Канови: роботи цих майстрів у Львові. Твори Г.Вітвера, А.Шімзера, П.Евтельє, Г.Красуцького: рельєфи на фасадах будинків, скульптурні надгробки на Личаківському цвинтарі.

Живопис. Стилістичні особливості та основні етапи розвитку монументального живопису. Розписи плафонів у палацах та панських маєтках (садиба П. Завадовського в Ляличах, Воронцовський палац в Одесі); релігійний живопис (Благовіщенський собор у Ніжині).

Формування в українському живописі нових жанрів – історичного, побутового, пейзажного. Парадний та інтимний портрет. Класицизм в творах українських живописців кінця XVIII – початку XIX ст., які працювали в Петербурзі: А.Лосенко, Г.Левицький; поєднання рис класицизму і сентименталізму в портретах В.Боровиковського.

Стилістична своєрідність живопису львівських художників кінця XVIII – початку XIX ст. Портрети О.Білявського. Творчість Л.Долинського: традиції і впливи західноєвропейського живопису (портрети митрополита Л.Шептицького, єпископа П.Білянського, розписи та ікони для іконостасів церков св. Юра, св. Духа, св. Онуфрія у Львові, Успенської церкви Почаївської Лаври).

Романтизм в українському живописі: соціально-історичний та культурний ґрунт його зародження та розвитку. Тематично-жанровий діапазон, засоби художньої виразності. Втілення національних рис в портреті, пейзажі, побутовій картині. Український період в творчості В.Тропініна. Образи дітей у творах К.Павлова. Поетичність, романтична схвильованість у портретах А.Мокрицького (автопортрет, портрети дружини, Є.Гребінки). Своєрідність засобів образно-художньої виразності полотен І.Зайцева (автопортрет, портрет дружини) та Г.Васька (портрети юнаків з родини Томари).

Романтизм в творчості Тараса Шевченка. Провідна роль народної теми в його мистецтві, протест проти соціальної несправедливості, розкриття дійсності та глибокий історизм творів. Ранній період творчості (1840-1847 рр.) – „Автопортрет”, „Катерина”, „На пасіці”, „Селянська родина”, портрети Г.Закревської, Є.Кейкуатової: висока майстерність виконання, колоризм, емоційно-образна виразність характеристик. Відображення казахської природи в акварелях періоду заслання (1847-1857 рр.) – реалізм та настроєвість, багатство колориту („Пожежа в степу”, „Місячна ніч на Кос-Аралі”). Портрети останнього періоду творчості (1857-1861 рр.) – портрет генерального судді В.Кочубея, автопортрети. Графіка раннього періоду. Ілюстрації до літературних творів. Серія офортів „Живописна Україна” – новаторство змісту і художньої мови. Замальовки пам’яток української старовини. Твори періоду заслання: образи казахів, автопортрети. Серія „Притча про блудного сина” – відображення історичного буття народу, трагедія самотньої людини і пробудження людської гідності. Роботи останнього періоду творчості: портрети М.Щепкіна, А.Олдріджа, Ф.Толстого, „Притча про робітників на винограднику”, „Приятелі”.

Краєвид та побутовий жанр в творчості М.Сажина та В.Штеренберга. Львівські художники-романтики: К.Швейкарт, Р.Гадзевич, Я.Машковський, М. Яблонський, А.Рейхан. Пейзажі А.Ланге. Українська тематика у творах А.Гротгера.

Розвиток графіки на західноукраїнських землях. Роль літографічних майстерень, відкритих у Львові в першій половині XIX ст. Літографії А.Ланге, К.Ауера, дереворити Й.Кобринського до українського „Букваря”.

Народна картина. Своєрідність художньої мови, безпосередність трактування теми. Еволюція образу козака-бандуриста. Образ жінки в народній картині. Сцени з життя селян і міщан.

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX ст.

Історико-культурні та соціальні умови розвитку українського мистецтва. Змістова наповненість і пошуки нових формально-художніх рішень в образотворчому мистецтві. Мистецька освіта в Україні: відкриття навчальних закладів в Одесі (1865 р.), Харкові (1869 р.), Києві (1875 р.), Львові (1876 р.). Участь українських художників в діяльності Товариства пересувних художніх виставок. Утворення перших мистецьких об’єднань – Товариства південноросійських художників в Одесі (1890 – 1893 рр.), Товариства художніх виставок у Києві (1893 р.). Посилення зв’язків українських митців з західноєвропейською художньою культурою, їх участь у мистецькому житті Європи.

Архітектура. Вплив технічного прогресу на впровадження в будівництві нових матеріалів та конструкцій. Складна стилістика архітектури: ренесансні стильові форми, класика, бароко, готика, модерн, тенденції еkleктики. Процеси урбанізації: забудова Києва, Одеси, Харкова, Львова: планувальна структура та нові типи споруд. Містобудівельний розвиток Києва. Функціональна роль Хрещатика, об'єднання історичних частин міста та околиць. Забудова центра Києва (архітектори А.Андреев, Л.Бенуа, В.Городецький, О.Кобелев, Ф.Лідваль, В.Ніколаєв, О.Шілле, В.Шретер) і вулиці Володимирівської. Софійсько-Михайлівський майдан. Адміністративні споруди губернських міст. Залізничні станції (особливість львівського вокзалу, спорудженого за прикладом Відня). Парки і сади. Музеї. Споруди Києва (Оперний театр, арх. В.Шретер, Музей, арх. Г. Бойцов і В. Городецький), Одеси (Оперний театр, арх. Г.Гельмер і Ф.Фельнер), Львова (Політехнічний інститут, арх. Ю.Захаревич, Крайовий сейм, арх. Ю.Гохбергер, Оперний театр, арх. Ж.Горголевський).

Скульптура. Поєднання тенденцій класицизму з ремінісценціями елементів періоду Київської Русі у першому скульптурному монументі в Києві, спорудженому на честь князя Володимира Великого. Скульптори Наддніпрянщини: П.Забіла, Л.Позен, В.Беклемішев, Б.Едуардс. Скульптори Галичини й Волині, які працювали в руслі академізму: Т.Сосновський, В.Бродський, К.Островський, Л.Марконі, А.Попель, Т.Рігер, П.Війтович, С.-Р.Ле-вандовський, Г.Кузневич, М.Бринський та ін. Пам'ятники Б.Хмельницькому (ск. М.Микешин) у Києві, В.Каразину (ск. І.Андреолетті) у Харкові, І.Котляревському (ск. Л.Позен) в Полтаві, А. Міцкевичу (ск. М.Паращук і А.Попель) у Львові. Синтез архітектури і скульптури в оздобленні громадських споруд Львова. Композиційно-просторова і пластична виразність алегоричних образів пластики на фасадах Ощадної каси, готелю „Жорж” (Л.Марконі), Крайового сейму (Т.Рігер, С.Трембецький, І.Мікульський), Оперного театру (П.Війтович, Т.Баронч, А.Попель, Ю.Марковський, Ю.Белтовський). Розвиток скульптурного портрету та тематичної станкової композиції. Твори Л.Позена – реалістична переконливість образно-пластичної мови в портретах М.Ярошенка, Г.Мясоедова, жанрових роботах „Лірник”, „Жебрак”, „Оранка на Україні”, „Скіф”. Монументальна виразність, образна змістовність творів В. Беклемішева („Селянська любов”, портрет Т. Шевченка).

Живопис. Монументальний живопис: тяжіння до історичних стилів. Оформлення Одеського оперного театру (Лефлер) в стилі рококо, Одеської біржі (М. Каразін) в стилі італійського Відродження. Звернення до традицій візантійського і давньоруського мистецтва в розписах інтер'єру Володимирського собору в Києві. Малярське оздоблення російськими (В.Васнецов, М.Нестеров, М.Врубель) та українськими художниками (В.Котарбінський, П.Сведомський, М.Пимоненко).. Цикл розписів М.Врубеля в Кирилівській церкві в Києві („Надгробний плач”, „Зішестя святого духа”, „Ангели з лабарами”): психологізм образів, драматичне співзвуччя кольорів, виразність композиційної побудови.

Розвиток станкового живопису. Рисувальна школа М.Мурашка у Києві. Широке відображення життя народу у творах побутового жару. Безпосередні продовжувачі традицій Т.Шевченка – Л.Жемчужников, І.Соколов, К.Трутовський. Козацька тематика і шевченківські мотиви у творах Л.Жемчужникова. Образи українського села в картинах К.Трутовського та І.Соколова. Критичний реалізм творів П.Мартиновича і М.Кузнецова. Своєрідність творчості М.Башкирцевої, вплив французького живопису на формування творчої манери художниці. Зародження в кінці ХІХ ст. нової концепції побутового жанру в творах К.Костанді: визначальна роль кольору, емоційно-змістовна характеристика образів. Виразальні засоби розкриття соціально-психологічних характеристик у портретному жанрі: портрети М.Кузнецова, П.Мартиновича, К.Костанді. Львівська живописна школа. Портрет в творчості львівського художника Т.Копистинського. Творчість К.Устияновича: історичні полотна („Т.Г.Шевченко на засланні”, „Козацька

битва”); втілення духовної величі і трагічної самотності у творі „Мойсей”; поетичні образи народу в полотнах „Бойківська пара”, „Гуцул”, „Гуцулка біля джерела”. Багатство емоційно-образного змісту, пленерність і колоризм пейзажного живопису. Майстер сонячного пейзажу В.Орловський. Лірико-епічний образ української природи у творчості С.Васильківського. Життя і природа українського села в пейзажах С.Світославського. Тема української природи в творах І.Айвазовського, А.Куїнджі, Л.Вичулковського, Я.Станіславського.

Тема української історії в творах І.Репіна („Запорожці пишуть листа турецькому султану”), О.Сластіона („Проводи на Січ”), Ф.Красицького („Гість із Запоріжжя”).

Графіка. Образи українських селян в малюнках і офортах І.Соколова, К.Трутовського. Робота Л.Жемчужникова над створенням альбому офортів „Живописна Україна”. Реалізм образів в графічних портретах П.Мартиновича („Портрет Ф.Мигаля”) та О.Сластіона („Портрет П.Мартиновича”).

МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ ст.

Українське мистецтво у колі течій і напрямків європейського мистецтва. Мистецькі об'єднання на Україні. Виникнення і діяльність художніх навчальних закладів. Піднесення в розвитку культури та мистецтва в першій половині 1920-х рр. Українське національне відродження, його діячі. Роль літератури (М.Зеров, В.Підмогильний, М.Хвильовий, В.Могиланський) у розвитку ідейних настанов українського мистецтва. Українське мистецтво в умовах репресивної ідеології кінця 1920-30-х рр. Соціальна дійсність і "соціалістичний" реалізм. Мистецькі об'єднання 20-х рр.: АХЧУ, АРМУ, ОММУ. Авангардистське товариство "Artes" та ін.

Архітектура. Розвиток міст на початку ХХ ст. Поява споруд нового типу. Нові будівельні матеріали та конструкції. Характерні риси української архітектури на прикладі аналізу споруд Києва, Одеси, Харкова, Полтави. Активізація будівельної справи в Одесі і Харкові. Формування нового центру Львова: проспекти Свободи, Тараса Шевченка, площа Адама Міцкевича. Сільове розмаїття львівської архітектури; стильовий монізм споруд Ю.Захаревича. Стиль модерн в архітектурі ХХ ст. (Київ, Харків). Раціоналістичний модерн (Київ). Український національний модерн (Харків, Полтава, Чернігів та ін.). Модерна архітектура Західної України (орієнтація на народне мистецтво гуцулів і бойків). Модерн у Львові (віденське забарвлення так званої сецесії). Неокласицизм. Конструктивізм в українській архітектурі 20-х рр. Споруди Харкова і Києва цього періоду, забудова Одеси і Донецька. Ар-деко в архітектурі Львова. Спорудження адміністративних будинків у Києві. Житлове будівництво.

Скульптура. Монументально-декоративна скульптура. Конкурс на пам'ятник Т.Г.Шевченку в Києві. Творчість Л.Позена. Своєрідні риси західноукраїнської скульптури. Аналіз творів П.Війтовича, Г.Кузневича, М.Паращука, М.Бринського. Творчість О.Архипенка. Робота українських скульпторів (І.Кавалерідзе, Б.Кратко, Г.Рашевський) над образом Т.Г.Шевченка. Творчість Г. Кавалерідзе.

Живопис. Монументально-декоративний живопис. Розписи Володимирського собору та Кирилівської церкви у Києві. Монументальні твори С.Васильківського та його роль в історії українського мистецтва. Творчість Ф.Кричевського, М.Самокиша. Розписи М. Сосенка. Живописне оформлення театру опери та балету у Львові. Монументальні розписи Й.Бокшая в Ужгороді. Перші виставки українських митців у 1903 році (Полтава), 1906 рік (Харків), 1908 р. (Київ).

Станковий живопис: жанрова специфіка, художньо-стилістичні особливості та творчість провідних майстрів. Розвиток історичного жанру, його тематика, провідні майстри. Продовжувачі традицій Т.Г.Шевченка – Л.Жемчужников, І.Соколов, К.Трутовський. Тема запорізького козацтва в творчості українських живописців: творчість С.Васильківського. Творчість К.Костанді. Українське село в творах М.Пимоненка, Г.Світлицького, П.Мартиновича. Народні мотиви в творах П.Холодного і Ф.Кричевського. Портрет у

творчості О.Мурашка і М.Жука. Традиції і пошуки нових образно-виражальних засобів у пейзажному живопису. Живопис на західних землях України. Творчість К.Устияновича. Творчість О.Новаківського. Творчість І.Труша. Твори А.Манастирського, Й.Куриласа, Я.Пстрака, О.Кульчицької, М.Івасюка.

Український авангард в руслі розвитку нових течій та напрямків у європейському мистецтві. Угрупування та виставки авангардного мистецтва: Київ, Харків, Одеса.

Українська культура і мистецтво в нових історичних умовах. Відкриття 1919 р.

Української державної Академія мистецтв – визначне явище в історії національної культури.

Малярство ХХ ст.: О.Мурашко (видатний колорист), Ф.Кричевський (народна тема).

М.Жук (мотиви модерну). П.Холодний. Ф.Красицький (жанрові картини). М.Бурачек (художник пленеру). А.Маневич (мотиви імпресіонізму). Колористи П.Волокидін, О.Шовкуненко. А.Петрицький (монументаліст, станковист, театральний художник).

Специфічні риси української графіки. Творчість Г.Нарбута.

Модерне малярство. Художні напрями та угруповання в Україні. М.Бойчук і художня течія "бойчукізм". Формування української школи монументального живопису.

Теоретичні і творчі установки М.Бойчука, його роль в процесі становлення українського малярства нового часу. Розписи Луцьких казарм в Києві, селянського санаторію в Одесі, Червонозаводського театру в Харкові. Станковий живопис. Твори Т.Бойчука, О.Павленко, Г.Падалки, В.Седяра. Пролеткульт. Художні пошуки в малярстві (кубізм, кубофутуризм, супрематизм, конструктивізм та ін.). Художники-авангардисти: К.Малевич, О.Екстер, О.Богомазов. В.Єрмилов (досягнення українського кубізму), В.Пальмов (художник вільної форми), Д.Бурлюк (пріоритет народного мистецтва).

ЛІТЕРАТУРА ДО ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОГО МИСТЕЦТВА

1. Акімова Л. И. Искусство Древней Греции: Геометрика, архаика. – СПб.: Азбука-классика, 2006. – 400 с.
2. Акімова Л. И. Искусство Древней Греции: Классика. – СПб.: Азбука-классика, 2007. – 464 с.
3. Алпатов М. Художественные проблемы итальянского Возрождения. – М., 1975.
4. Андреева Е. Ю. Постмодернизм: Искусство второй половины XX – начала XXI века – СПб.: Азбука-классика, 2007. – 488 с.
5. Арган Д. История итальянского искусства. В 2-х т. – М., 1990.
6. Афанасьева В., Луконин В., Померанцева Н. Искусство Древнего Востока. – М., 1976.
7. Борисов Е., Стернин Г. Русский модерн. – М., 1990.
8. Виппер Б. Искусство Древней Греции. – М., 1975.
9. Виппер Б. Итальянский Ренессанс XIII – XVI вв. Т.1 – 2. К., 1977.
10. Випер Б. Очерки голландской живописи эпохи расцвета (1640 – 1670). – М., 1962.
11. Всеобщая история архитектуры. В 12 т. – М., 1967 – 1973.
12. Всеобщая история искусств. В 6-ти тт. – М., 1956 – 1966.
13. Герман М. Ю. Импрессионизм. Основоположники и последователи. – СПб.: Издательский Дом «Азбука-классика», 2008. – 520 с.
14. Герман М. Ю. Модернизм. Искусство I половины XX в. 2-е изд., испр. – СПб.: Издательский Дом «Азбука-классика», 2008. – 480 с.
15. Даниэль С. М. Европейский классицизм. – СПб.: Азбука-классика, 2003. – 304 с.
16. Дмитриева Н. Краткая история искусства. Часть 1-2. – М., 1975.
17. Дмитриева Н., Акімова Л. Античное искусство. – М., 1988.
18. Западноевропейское искусство второй половины XIX в. – М. 1975.
19. Ильин И. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. – М., 1996.
20. Ильина Т. История искусств. Западноевропейское искусство. – М., 1989.

21. Ильина Т. История искусств. Русское и советское искусство. – М., 1989.
22. История русского искусства. В 2-х тт. – М., 1981.
23. Клитина Н. Французское изобразительное искусство конца XVIII – XX вв. – Л., 1990.
24. Колпинский Ю. Искусство Эгейского мира и Древней Греции. – М., 1967.
25. Куликова И. Сюрреализм. – М., 1970.
26. Лазарев В. Византийская живопись. – М., 1971.
27. Лазарев В. Происхождение итальянского Возрождения. Т. 1-2. – М., 1959.
28. Либман М. Искусство Германии XV – XVI вв. – М., 1964.
29. Лясковская О. Французская готика XII – XIV вв. – М., 1973.
30. Лихачева В. Искусство Византии IV – XV вв. – М., 1981.
31. Мартиндейл Э. Готика. – Лондон, 2001.
32. Матье М. Искусство Древнего Египта. – М., 1970.
33. Мириманов В. Первобытное и традиционное искусство. – М., 1973.
34. Миропольська Н., Белкіна Е., Масол Л. Художня культура світу. Європейський культурний регіон. – К., 2001
35. Нессельштраус Ц. Искусство Западной Европы в средние века. – Л., 1964.
36. Полевой Б. Двадцатый век. Изобразительное искусство стран и народов мира. – М., 1989.
37. Пятьдесят биографий мастеров зарубежного искусства. – Л., 1968.
38. Раздольская В. Искусство Франции второй половины XIX в. – Л., 1981.
39. Райс Д. Искусство Византии. – Лондон, 2002.
40. Ревалд Д. Импрессионизм. – М., 1961.
41. Ревалд Д. Полстимпрессионизм. – М., 1962.
42. Рославец Е. Живопись Франции XVIII – XIX вв. – К., 1990.
43. Рославец Е. Разрушение образа: О некоторых тенденциях современного зарубежного искусства. – К., 1984.
44. Сарабьянов Д. Стиль модерн. – М., 1989.
45. Сидорова Н. Искусство Эгейского мира. – М., 1972.
46. Современное западное искусство. XX век: проблемы комплексного изучения. – М., 1987.
47. Соколов Г. Искусство Древнего Рима. – М., 1990.
48. Соколов Г. Искусство этрусков. – М., 1971.
49. Столяр А. Происхождение изобразительного искусства. – М., 1985.
50. Турчин В. Авангардистские течения в современном искусстве Запада. – М., 1988.
51. Турчин В. Образ двадцатого в прошлом и настоящем. – М., 2003.
52. Тяжелов В. Искусство Средних веков. – М., 1968.
53. Тяжелов В. Искусство Средних веков в Западной Европе. – М., 1981.
54. Уиттик А. Европейская архитектура XX в. – М., 1960.
55. Федорук О. В колі традицій та авангарду. – К., 1995.
56. Федорук О. Джерела культурних взаємин: Україна в творчості польських художників другої половини XIX – початку XX ст. – К., 1976.
57. Фехнер Е. Нидерландская живопись в XVI в. – Л., 1949.
58. Флиттнер Н. Культура и искусство Двуречья и соседних стран. – Л.-М., 1958.
59. Энциклопедия. Искусство XX в. – М., 2003.
60. Энциклопедия экспрессионизма. – М., 2003.
61. Энциклопедия «Исчезнувшие цивилизации». Удивительные Эгейские царства. – М., 1997.
62. Энциклопедия «Исчезнувшие цивилизации». Этруски: итальянское жизнелюбие. – М., 1998.
63. Ювалова Е. Немецкая скульптура 1200 – 1270. – М., 1983.
64. Юренева Т. Музей в мировой культуре. – М., 2003.

65. Ястребицкая К. Западная Европа XI – XIII вв. – М., 1988.

ЛІТЕРАТУРА ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

1. Архітектура Галичини XIX – XX ст. – Львів, 1996.
2. Асеев Ю. Джерела. Мистецтво Київської Русі. – К., 1980.
3. Асеева Н. Украинское искусство и европейские художественные центры (к. XIX – нач. XX ст.). – К., 1989.
4. Баран В. Давні слов'яни. – К., 1998.
5. Белецкий П. Украинская портретная живопись XVI – XVIII вв. – М., 1981.
6. Білецький П. Українське мистецтво другої половини XVII – XVIII ст. – К., 1981.
7. Бірюлов Ю. О. Львівська сецесія. – Львів, 1986.
8. Вуйцик В. Львівський Державний історико-архітектурний заповідник. – Львів, 1979.
9. Говдя П. Українське мистецтво другої половини XIX – початку XX ст. – К., 1964.
10. Голод І., Кравченко Я., Козак Н. Михайлюк О., Яців Р. Українське образотворче мистецтво: Імена, життєписи, твори (XI – XXI ст.) / За загальною ред. І.В. Голода. – Харків: Факт, 2013. – 720 с.: іл.
11. Горбачов Д. Український авангард. – К., 1994.
12. Давня історія України. – К., 1994.
13. Жолтовський П. Український живопис ХУІІ – ХУІІІ ст. – К., 1978.
14. Жолтовський П. Художнє життя на Україні в XVI – XVIII ст. – К., 1983.
15. Зализняк Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994.
16. Запаско Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга. – Львів, 1995.
17. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка XX ст.: Антологія. Част. перша / Упоряд Р.М. Яців. – Львів, 2012. – 232 с.: іл.; Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка XX ст.: Антологія. Част. друга / Упоряд Р.М. Яців. – Львів, 2012. – 832 с.: іл.
18. Історія української культури у п'яти томах. – К.: Наукова думка, 2001.
19. Історія українського мистецтва: в 6 т. – К., 1966.
20. Лобановський Б., Говдя П. Українське мистецтво другої половини XIX – початку XX ст. – К., 1989.
21. Логвин Г. Українське мистецтво X – XVII ст. – К., 1963.
22. Логвин Г. Софія Київська. Державний архітектурно-історичний заповідник. – К., 1971.
23. Логвин Г., Міляєва Л., Свенціцька В. Український середньовічний живопис. – К., 1976.
24. Лозко Г. Українське язичництво. – К., 1994.
25. Лоренц С., Роттемунд А. Класицизм в Польше. Варшава, 1984.
26. Луцій Г. Личаківський цвинтар. – Львів, 1996.
27. Любченко В. Львівська скульптура XVI – XVII ст. – К., 1981.
28. Макаров А. Світло українського барокко. – К., 1994.
29. Мацюк О. Замки і фортеці Західної України. – Львів, 1997.
30. Міляєва Л. Стінопис Потелича. – К., 1969.
31. Мозолевський Б. Скіфський степ. – К., 1983.
32. Німенко А. Пам'ятники Тарасові Шевченку. – К., 1969.
33. Німенко А. Українська скульптура другої половини XIX – початку XX ст. – К., 1963.
34. Овсійчук В. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. – Львів, 2001.
35. Овсійчук В. Львівський портрет XVI – XVII ст. – К., 1967.
36. Овсійчук В. Майстри українського барокко. Жовківський осередок. – К., 1991.

37. Овсійчук В. А. Олекса Новаківський. – Львів, 1999.
38. Овсійчук В. Українське малярство Х – XVIII століть. Проблеми кольору. – Львів, 1996.
39. Овсійчук В., Кривач Д. Оповідь про ікону. – Львів, 2000.
40. Овсійчук В. Українське мистецтво другої половини XVI – першої половини XVII ст. Гуманістичні та визвольні ідеї. – К., 1985.
41. Рубан В. Український портретний живопис першої половини XX ст. – К., 1984.
42. Рубан В. Український портретний живопис другої половини XIX – початку XX ст. – К., 1986.
43. Рыбаков Б. Язычество Древней Руси. – М., 1987.
44. Рыбаков Б. Язычество древних славян. – М., 1994.
45. Свенціцька В., Сидор О. Спадщина віків. – Львів, 1990.
46. Соколюк Л. Д. Бойчукізм і проблеми стилю в українському мистецтві першої третини XX ст. – К., 1993.
47. Степовик Д. Українське мистецтво першої половини XIX ст. – К., 1982.
48. Степовик Д. Українська графіка XVI – XVIII ст. Еволюція образної системи. – К., 1982.
49. Телегін Д. Вартові тисячоліть: Монументальна антропоморфна скульптура далеких епох. – К., 1991.
50. Українське барокко та європейський контекст. – К., 1991.
51. Українське мистецтво Кривач Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. /Передмова проф. В.Скотного. — Ч.І. — Львів: Світ, 2003. — 256 с
52. Українське мистецтво Кривач Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. /Передмова проф. С. Павлюка. Ч. 2. — Львів: Світ, 2004. — 268 с
53. Українське мистецтво Кривач Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. — Львів: Світ, 2005. — Ч. 3. — 268 с
54. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX – поч. XX ст. – К., 2000.
55. Український живопис XX ст. – К., 1990.
56. Українські мистецькі виставки у Львові (1919-1939): Довідник, антологія мистецько-критичної думки / Автор-упоряд. Р.М. Яців. – Львів, 2011. – 696 с.: іл.
57. Українські митці у світі: Матеріали до історії українського мистецтва XX століття / Автор-упоряд. Галина Стельмашук. – Львів: Апріорі, 2013.
58. Чепелик В. В. Український архітектурний модерн. / п. З. В. Мойсеєнко. – К., 2000.
59. Членова Л. Українські художники – передвижники. – К., 1959.
60. Чмихов М. Давня культура: Навчальний посібник. – К., 1994.
61. Чмихов О., Кравченко М., Черняков І. Археологія та стародавня історія України. – К., 1992.
62. Чмихов О., Черняков І. Хронологія археологічних пам'яток епохи міді-бронзи на території України. – К., 1988.
63. Ясєвич В. Архитектура Украины на рубеже XIX – XX веков. – К., 1988.
64. Яців Р. Олекса Шатківський та Український мистецький гурток «Спокій»: Матеріали до історії українського мистецтва 1920-1930-х років. – Львів: Растр-7, 2008. – 68 с.: іл.
65. Яців Р.М. Скульптор Еммануїл Мисько: Світло долі: монографічне дослідження. – Київ: Криниця, 2009. – 223 с.: іл.

ПИТАННЯ

1. Визначення „мистецтвознавства” як науки.
2. Складові мистецтвознавства, завдання і сфери діяльності.

3. Теоретичні напрацювання про мистецтво в період античності і Середньовіччя.
4. Доба Ренесансу в історії мистецтвознавчої науки.
5. Видатні дослідники мистецтва XVII-XVIII ст.
6. Особливості зародження і формування художньої критики у західноєвропейському мистецтвознавстві.
7. Поняття еволюції пластичної форми у мистецтві.
8. Роль образу у мистецтві.
9. Місце символу у мистецтві.
10. Живопис як вид образотворчого мистецтва.
11. Скульптура як вид образотворчого мистецтва.
12. Графіка як вид образотворчого мистецтва.
13. Мистецтво архітектури та його особливості.
14. Роль кольору і світлотіні у мистецтві.

ДЕКОРАТИВНЕ І ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО

Історія кераміки

I. Зарубіжна кераміка.

Антична кераміка.

Розписна кераміка (Греція). Особливості технології, прийоми декорування. Характеристика найпоширеніших форм (амфора, піфос, кратер, ойнохоя, гідрія, пеліка, кілік, канфар, скіфос, аск, ритон тощо). Періодизація. Стили античної кераміки: геометричний, килимовий (східний), чорнофігурний, червонофігурний. Афіни – головний центр грецької кераміки періоду класики: провідні майстри.

Кераміка Етрурії. Періодизація. Види кераміки: імпасто, буккоро (тяжке, легке), чорнофігурні та червонофігурні вироби VI-IV ст. до н.е., фігурний посуд III-I ст. до н.е.

Кераміка Західної Європи XV-XVI ст.

Іспанія. Кераміка Валенсії: найхарактерніші риси формотворення та декору.

Італійська ренесансна майоліка Особливості технології та декору. Центри майолікового виробництва: Фаєнца, Губбіо, Каза Піротта, Урбіно, Дерута та ін. Провідні майстри.

Франція. Фаянси Сен-Поршер. „Сільські глини” Бернара Паліссі.

Німеччина. Центри виробництва „кам’яного посуду”. Технологія, своєрідність форм та декору.

Кераміка Західної Європи XVII-XVIII ст.

Голландія. Делфтський фаянс. Періодизація. Джерела інспірацій – далекосхідний фарфор та вітчизняне керамічне виробництво. Принципи формотворення та декору.

Англія. Діяльність Дж.Веджвуда. Види керамічних виробів Веджвуда – тонкий фаянс та кольорові кам’яні маси.

Європейський фарфор XVIII- XIX ст.

Німеччина. Створення твердої фарфорової маси Й.Ф.Бетгером на початку XVIII ст. та організація фарфорового виробництва у Мейсені. Вплив мистецьких стилів XVIII-поч.XX ст. на формотворення та декор мейсенської порцеляни. Діяльність Й.Ф.Бетгера, Й.Герольда, Й.Кірхнера, Й.Кендлера, М.Асьє та ін.

Австрія. Організація фарфорового виробництва у Відні. Художні особливості віденської порцеляни: далекосхідні впливи, та втілення власних творчих ідей.

Росія. Діяльність Імператорського фарфорового заводу у С.-Петербурзі, заснованого у 1744 р. Мистецькі стилі та напрямки (класицизм, ампір, історизм) у формах та декорі фарфорових виробів ХУІІІ-ХІХ ст.

II. Українська кераміка.

Кераміка енеоліту на території України. Трипільська кераміка. Технологія, принципи формотворення та система декору у ранньо-, середньо- та пізньотрипільський періоди.

Кераміка античного Надчорномор'я УІІ ст. до н.е. - ІУ ст. н.е.: кухонний та столовий посуд, прийоми декорування.

Кераміка Княжої доби. Типологія форм керамічного посуду, способи декорування, орнаментальні мотиви. Монументально-декоративна кераміка Галича.

Художні особливості формотворення та прийоми декорування народної кераміки провідних осередків Київщини (Васильків, Дибинці), Львівщини (Гавареччина, Сокаль, Яворів, Миколаїв), Поділля (Адамівка, Бубнівка), Полтавщини (Опішня), Івано-Франківщини (Косів, Пістинь).

Український фарфор. Асортимент, художні особливості виробів Корецького, Баранівського, Городницького заводів ХІХ-початку ХХ ст. Художній фарфор другої половини ХХ ст.

Українська професійна художня кераміка другої половини ХХ ст. Львівська керамічна школа. Види кераміки, провідні майстри.

Література:

1. Археологія УРСР. У 3 т. – К., 1989.
2. Голубець О. Львівська кераміка. – К., 1991.
3. Данченко Л. Народна кераміка Середнього Придніпров'я. – К., 1974.
4. Дреботюк Р. Художники Прикарпаття. – К., 1989.
5. Історія українського мистецтва. У 6 т. – К., 1966-1970.
6. Матейко К. Народна кераміка Західних областей України. – К., 1959.
7. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Львів, 1969.
8. Петрякова Ф. Украинский художественный фарфор. – К., 1988.
9. Тищенко О. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (ХІІІ-ХУІІІ ст.). – К., 1985.
10. Українське народне мистецтво. Кераміка. Скло. – К., 1974.

Художній метал

I. Зарубіжний метал

Металопластика античних держав

Диференціація ремісничого виробництва давньогрецького художнього металу, історичні та стилістичні витоки золотарства греків, географічне поширення. Вироби з міді, бронзи, заліза (Греція). Поширення мистецтва металопластики на територіях Фракії (Болгарія) та Скіфії (Півн. Причорномор'я). Ювелірство Етрурії (техніка зерні “а пульвісколло”). Розвиток художнього срібла Давнього Риму. Розвиток мистецтва гліптики (гемми, камеї, інталії).

Художній метал Західної Європи ХУ-ХУІ ст.

Поліхромно-інкрустаційний стиль декорування прикрас часів гунської навали. Культове і світське ювелірство Візантії. Монастирські школи ювелірного мистецтва, навчально-

виробничі об'єднання-гільдії. Символіко-алегоричний характер ювелірного ремесла романської доби. Сакральні фігури-релікварії. Ліможські емалі ХІІ-ХІІІ ст. Розвиток цехового ковальського та слюсарного ремесла (готика). Архітектурний готичний метал. Творчість у художньому металі видатних майстрів Відродження (Б. Челліні, Донателло, Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Дюрер, Вероккіо, Брунелескі. Асортимент та комплекти ренесансних прикрас. Ренесансний архітектурний метал та зброярство.

Художній метал Західної Європи ХУІІ-ХУІІІ ст.

Стилістика жіночих ювелірних прикрас доби бароко. Німецьке золотарство Нюрнбергу та Аугсбургу (бароко). “Золотий вік” ковальства Франції (архітектурний метал Версалю). “Антикізуючий” та “радикальний” напрямки розвитку архітектурного ковальства доби бароко.

Художній метал Західної Європи ХУІІІ-ХІХ ст.

Вплив фабричних технологій на ювелірне мистецтво (поява нових сплавів, техніки просування та покриття міді сріблом “шеффільдське срібло”). Нові форми організації ювелірного виробництва ХІХ ст. “Золотий вік” бронзи. Використання чавунного лиття в архітектурному металі. Стилістика художньої металопластики періоду класицизму і ампіру.

Художній метал періоду історизму і еkleктики.

Металопластика стилістичного напрямку бідермайер (металева галантерея, біжутерія, посуд). Діяльність фірм Фаберже, Картьє та ін. (стилістика, асортимент продукції, технологічні особливості фірмового стилю).

Художній метал модерну і постмодерну.

Джерела нових стилістичних тенденцій у металопластиці ХХ ст. Творчість у художньому металі Рене Лаліка, Картьє, Ван де Вельде, Тіффані та ін. Архітектурний метал Г.Ейфеля, В.Орта, Г.Гімара, А.Гауді. Металопластика у напрямках конструктивізм, функціоналізм, арт-деко. Тенденції розвитку світового художнього металу другої половини ХХ ст. Творчість П.Пікассо, С.Далі, Калгера, Гіакометті, Г.Іенсена у металопластиці. Два напрямки розвитку ювелірного мистецтва ХХ ст.: нетрадиційний (авторський) та “салонний”. Головні ювелірні фірми ХХ ст. Кований метал кінця ХХ ст.: відродження і шляхи розвитку. Головні міжнародні форуми та симпозиуми ковалів та ювелірів. Художній метал і дизайн.

II. Український художній метал

Художній метал скіфо-сарматської доби та північного причорномор'я. Золотарство скіфів (три стилістичні періоди розвитку “скіфського звіриноного стилю”). Іконографія скіфського та античного ювелірного ремесла. Типологія художньої металопластики східних слов'ян другої половини I тис. Художній метал у речових скарбах — Мартинівському, Пастирському, Харіївському, Глодоському. Давньоруський художній метал (прикраси Сахнівського та Київського речових скарбів). Розквіт техніки перетинчастої та виїмчастої емалі у Київській Русі. Розвиток цехового золотарства у Галичині (твори Львівського цеху золотарів, творчість майстра Касіянович). Ковальський та слюсарський цехи у Львові ХУІІ ст. Церковне і світське золотарство ХУІІ-ХІХ ст. Творчість київських майстрів-золотарів Івана Равича, Михайла Юрієвича, Петра Волоха, Івана Завадовського. Людвисарні Львова, Києва, Глухова (лиття дзвонів та гармат). Козацька зброя та інсигнії Запорізької Січі.

Сецесія в українському художньому металі на зламі століть. Метал в архітектурі. Народне ковальство кін. XIX - поч. XX ст. Емальєрство (творчість М. Дольницької, Я.Музики, О.Кульчицької. Сучасний художній метал України (Провідні майстри. Школи художнього металу. Сучасне фабричне ювелірство).

Список літератури

1. Антонович Є., Захарчук – Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно – прикладне мистецтво. – Львів, 1992.
2. Боньковська С. Ковальство на Україні (XIX-початок XX ст.). – К.: Наукова думка, 1991. – 110 с.
3. Бутник-Северський Б. Українське радянське мистецтво. – К.: Наукова думка. – 1965.
4. Быков З.Н., Майкова Н.К. Конструирование архитектурных художественных изделий из металла. -М.: Издательство архитектуры и градостроительства, 1950.
5. Велика ілюстрована енциклопедія старожитностей. –К.:Артія, 1980.
6. Вісник ювелірів України. Інформаційно-аналітичний бюлетень. - №1/2001. – С.32.
7. Голод І.В. Міське ремесло Західної України XIV - XVIII століть. - Львів. ЛАМ, 1994.
8. Гургула І. Народне мистецтво західних областей України. – К., 1966.
9. Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження. — К., 1987.
10. Жоголь Л.Е. Декоративное искусство в современном интерьере. - К.: Будивельник, 1986.
11. Жолтовський П.М. Художнє лиття на Україні XIV - XVIII століть. - К.: Наукова думка, 1973.
12. Жолтовський П.М. Художні металеві вироби західних областей України.
13. Жолтовський П.Р. Художній метал : Історичний нарис. – К., 1972.
14. Історія українського мистецтва: У 6 т. – К., 1966 – 1970.
15. Манцевич А.П. Курган Солоха. :”Искусство”, 1987.
16. Моран Анри де. История декоративно-прикладного искусства. М.: Искусство. -1982.
17. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. Відповідальний редактор Я.П.Запаско. - Львів.: В-во Львівського університету, 1969.
18. Нариси з історії зарубіжного декоративно-ужиткового мистецтва.- К.:ІСДО, 1995.
19. Суха Л.М. Художні металеві вироби українців Східних Карпат. :Академії наук Української РСР, 1959.
20. Тищенко О.Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII-XVIII ст.). –К.:Либідь. – 1992.
21. Флеров А.В. Технология художественной обработки металлов. М.: Высшая школа, 1968.
22. Чмихов М., Кравченко Н., Черняков І. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій.—К., 1992.

Художнє скло

Художнє скло Давнього Сходу.

Походження скла й формування склоробного ремесла. Художнє скло Давнього Єгипту: основні етапи розвитку та художньо-стилістичні особливості. Склоробство Месопотамії та Фінікії. Порівняльний аналіз єгипетської та близькосхідної шкіл склоробства.

Художнє скло Античності.

Склоробство елліністичного періоду: Александрійська школа склоробства. Скло античного Риму. Періодизація розвитку склоробного ремесла Давнього Риму. Столична й провінційна школа римського склоробства. Особливості формотворення та декорування давньоримського посуду. Основні центри виробництва скла на території Римської імперії. Скловиробництво античного Причорномор'я.

Склоробство Середньовіччя.

Художнє скло середньовічного Сходу. Основні етапи розвитку склоробства Візантії.

Художньо-технологічні особливості візантійського скла. Скло мусульманських країн арабського Сходу. Вплив ісламу на формування своєрідних рис художнього скла країн арабського Сходу.

Європейське скло доби Середньовіччя. Порівняльна характеристика південноєвропейської та північноєвропейської шкіл склоробства. Розвиток середньовічного склоробства на території Північної Європи. Хімічні та фізичні особливості „лісового“ скла. Асортимент середньовічних північноєвропейських гут. Склоробство Київської Русі: основні етапи розвитку та художньо-технологічні особливості скляного посуду.

Художнє скло Відродження

Венеційське скло XV – XVI ст. Готичні традиції та ренесансна стилістика у формотворенні та декоруванні венеційського посуду XV ст. Художні особливості молочного скла.

Кольорове скло А.Баров'єрі. Знамените “cristallo” М. Баров'єрі. Удосконалення технологічних процесів склоробства XVI ст. Еволюція форми й декору венеційського келиха. Венеційське філігранне скло. Трактат А.Нері.

Лісове скло XVI – XVII ст. Середньовічні традиції та ренесансна стилістика у виробках лісових гут. Значні європейські центри з виробництва традиційного скла. Особливості формотворення і основні прийоми оздоблення скляного посуду. Основні типи скляного посуду. Скло з емальним розписом: характерні форми і найпопулярніші схеми декорування начиння.

Богемське скло XVI – XVII ст. Празький маньєризм і розквіт гліптики при імператорському дворі Рудольфа II. Придворний різьбяр імператора К. Леман.

Склоробство Іспанії XVI – XVII ст. Визначні центри виробництва художнього скла: Каталонія, Андалузія, Кастилія.

Українське гутництво XVI – XVII ст. Лісові гуті на території України: організація склоробства та спеціалізація майстрів. Особливості формотворення та декорування художнього скла. Українське скло XVI – XVII ст. у музейних збірках Києва, Львова і Луцька.

Барокове скло

Чеське скло кінця XVII – XVIII ст. Богемський кришталь і класична рецептура М.Мюллера. Провідні осередки виготовлення різьбленого барокового скла. Основні типи столового скляного посуду, техніки та мотиви декорування. Скло з міжстінковим золоченням, чеський золотий рубін. Богемське молочне скло другої половини XVIII ст. і виробу Гаррахівської гуті. Шварцлотний розпис родини Пройслерів. Виробництво кришталевих люстр на богемських заводах у районі міста Каменецьки-Шенов. Барокові дзеркала. Яблонецька біжутерія.

Англійське скло другої половини XVII – XVIII ст. Урядовий указ 1612 р. і нововведення Роберта Манзеля. Свинцевий кришталь Георга Равенскрофта. Англійський “флінтглас” – пошук досконалої рецептури. Еволюція форми та декору англійського кришталевого келиха.

Художнє скло XVII – XVIII ст. Німеччини. Бароко і рококо у формотворенні та мотивах оздоблення скляного посуду Німеччини. Діяльність визначного німецького хіміка та технолога Й.Кункеля і його праця «*Arts vitravia experimentalis*». Шварцлотний розпис Й.Шапера. Основні центри та провідні майстри.

Голландське скло другої половини XVII – XVIII ст. Вплив англійського та німецького барокового ремесла на розвиток голландського художнього скла другої половини XVII – XVIII ст. Становлення самостійних форм і прийомів декорування. Метод діамантового пунктування – праці Ф.Грінвуда.

Венеційське скло XVII – XVIII ст. Декоративні тенденції у розвитку барокового художнього скла Венеції. Венеційське барокове дзеркало. Особливості вирішення інтер'єрів стилю Людовіка XV і венеційська люстра з майстерні Дж.Бріаті. Венеційське скло “ad uso di Voemia”.

Українське ужиткове скло другої половини XVII – XVIII ст. Найважливіші осередки українського склярства цього періоду. Діяльність Й.Тожевського та його книга “Розмова про мистецтво виготовлення скла, випалювання поташу й плавлення заліза”. Класифікація скломаси. Асортимент українських гут та особливості декорування українського скла другої половини XVII – XVIII ст.

Художнє скло XIX ст.

Англійське скло класицизму. Оподаткування англійського скла і розквіт склоробства Ірландії. Вплив класицистичної стилістики на формотворення скляного посуду.

Кришталеві люстри, канделябри і жирандолі.

Чеське скло першої половини XIX ст. Класицистичне різьблене скло Північної Чехії. Формотворення та декорування подарункового скла. Видатний різьбяр Д.Біман. Скло бідермаєру. Гіаліт Г.Букоя. Літіалінове скло Ф.Егермана. Багатошарове різнобарвне скло з емаллями. Літофанії К.Пфоля.

Українське художнє скло кінця XVIII – XIX ст. Стилістика класицизму та ампіру й особливості формотворення і декорування українського скляного посуду XIX ст.

Виробництво скляних сервізів для аристократичних віталень. Удосконалення технік холодної обробки скла. Коростівська скляна гута на Сколівщині.

Скло модерну

Скло Ар-Нуво Франції. Джерела оригінального стилю художника Е.Руссо. Діяльність фірми “Левейє-Руссо” у Парижі. Творчість Е.Галле. Ательє Ж.Грюбера в Нансі. Роль школи Нансі у розвитку склоробства модерну.

Стиль модерн у склоробстві Сполучених Штатів Америки та творчість Л.К.Тіффані. Сецесійне скло Австро-Угорщини. Діяльність віденської фірми Лобмейєра. Проекти скляних виробів Й.Гофмана, К.Мозера, О.Прутчера. Іризуєче скло Чехії і Словаччини. Фірма Вдови Йогана Льотца у містечку Кляшторський Млин.

Художнє скло XX ст.

Скло ар-деко у Франції. Всесвітня виставка у Парижі 1925 року та формування національних особливості стилю ар-деко Франції. Скляний дизайн Р.Ляліка. Діяльність М.Маріно і зародження студійного скла. Кришталь Баккара.

Скло ар-деко у Швеції. Шведський союз промислового мистецтва і становлення шведського дизайну скла. Склозавод в Оррефорсі. Перші проекти С.Гате і Е.Гальда. Скло “грааль”. Технологічні особливості скла “аріель”. Художні вироби Е.Орстрьома.

Гравіроване скло В.Ліндстранда. Шліфований кришталь заводу Коста.

Українське гутне скло XX ст. Відродження традицій українського гутництва у 60-70-х роках. Система освіти художників скла в Україні. Художнє скло в серійній промисловості: Київський завод художнього скла, Львівське виробниче об'єднання “Райдуга”,

Стрийський, Артемівський, Попаснянський склозаводи. Діяльність львівського гутника П.Семененка. Художня виразність скляних виробів М.Павловського. Декоративний посуд Й.Гуляньського. Монументальні форми посуду Б.Валька. Вільноформоване скло П.Думича.

Скляна пластика М.Тарнавського та І.Апполонова. Індивідуальний стиль виробів І.Зарицького, Л.Митяєвої, С.Голембовської, В.Затинайка, А.Зельдич.

Авторський дизайн скла 80-90-х років. Художнє скло А.Бокотея та міжнародні симпозіуми гутного скла у Львові.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

1. Античное стекло в собрании Эрмитажа / Авт.-сост. Кунина Н. – СПб., 1997.
2. Антонович Є., Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів, 1993.
3. Бирюкова Н. Западноевропейское прикладное искусство XVII-XVIII вв. – Л., 1972.
4. Большая иллюстрированная энциклопедия древностей. – Прага, 1982.
5. Гутне скло в Україні: Історія та сучасність: Програма наукової конференції. – Львів, 1995.
6. Качалов Н. Стекло. – М., 1959.
7. Михайлова О. Испанское стекло в собрании Эрмитажа. – Л., 1970.
8. Моран А. де. История декоративно-прикладного искусства с древнейших времён до наших дней. – М., 1982.
9. Нариси з історії зарубіжного декоративно-ужиткового мистецтва. – К., 1995.
10. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Львів, 1969.
11. Петрякова Ф. Українське гутне скло. – К., 1975.
12. Сучасне українське художнє скло: Альбом. Авт. - упор. Петрякова Ф. – К., 1980.
13. Рожанківський В. Українське художнє скло. – К., 1959.
14. Рожанковский В. Стекло и художник. – М., 1971.
15. Розенталь Р., Ратца Х. История прикладного искусства Нового времени. – М., 1971.
16. Уили Е., Чик Ш. Искусство цветного и декоративного стекла. – Сингапур, 1997.
17. Чешское стекло. – Прага, 1963.
18. Шелковников Б. Художественное стекло. – Л., 1962.
19. Щапова Л. Древнее стекло. – М., 1988.
20. Щапова Ю. Стекло Киевской Руси. – М., 1972.

ІСТОРІЯ ІНТЕР'ЄРІВ

Житлові інтер'єри та меблі Давнього Сходу

Інтер'єри та меблі Давнього Єгипту. Характерні риси єгипетського житла та організація предметного середовища житлових приміщень. Проблеми синтезу просторових мистецтв у вирішенні житлових інтер'єрів. Палацове будівництво Ахетатона. Типологія меблів Давнього Єгипту. Еволюція форм єгипетського меблярства на прикладі виробів із гробниці цариці Гетеп-Герес (Давнє царство) і скарбів поховальної камери Тутанхамона (Нове царство).

Житлові інтер'єри та меблі Античності

Еволюція житлових споруд Давньої Греції. Просторова структура пастадного та перистильного будинків. Предметний ансамбль та особливості декорування житлових приміщень. Житлові споруди в Олінфі, Пеллі, Делосі, Пергамі.

Житлові інтер'єри та меблі античного Риму. Основні типи житлових споруд. Формування і просторове вирішення римського атріумно-перистильного дому. Роль монументального живопису в просторі житлового інтер'єру. Характеристика житлових споруд міст біля Везувію – Помпеїв, Геркуланума та Стабій. Просторова структура й особливості оздоблення Золотого дому Нерона. Типологія та художні особливості меблів Давнього Риму.

Житлові інтер'єри та меблі Середньовіччя

Інтер'єри та меблі Візантії. Розвиток житлової архітектури Візантії. Просторове вирішення та оздоблення палацу й замиської садиби. Комплекс Великого палацу й палацу Буколеон у Константинополі. Синтез мистецтв у Королівському палаці в Палермо. Семантика формотворення та декорування візантійських меблів. Матеріали, техніки й типологія меблярських виробів.

Романські інтер'єри та меблі. Еволюція замкового будівництва та житла феодала в ньому. Просторова структура типового міського будинку. Функціональне призначення житлових приміщень. Обладнання та декорування лицарського залу. Імператорський пфальц Гослар (Німеччина). Еволюція англійської садиби. Меблі романської доби. Орнаментальні мотиви, техніки декорування і типологія меблевих виробів. Локальні особливості західноєвропейського романського меблярства.

Інтер'єри та меблі готичної доби. Охоронні функції готичного міського будинку. Планове вирішення та обладнання лицарського палацу. Система декорування палацових інтер'єрів. Національні особливості житлового будівництва Франції (папська резиденція в Авіньйоні, будинок Ж.Кьора в Бурже), Німеччини (замок-палац Альбрехтенбург у Мейсені, замок Мальборк), Італії (палаццо Даванцаті у Флоренції), Іспанії (стиль мудехар палацу Алькасар), Чехії (палац Карлштайн). Готичне меблярство Західної Європи. Розвиток деревообробного ремесла. Формотворення та декорування готичних меблів.

Багатофункціональні меблі.

Житлові інтер'єри та меблі Київської Русі. Палацова архітектура київської Русі: археологічні та літописні джерела (фрагменти палацових споруд біля Десятинної церкви у Києві, палац Андрія Боголюбського в Боголюбово, палац Ярослава Осмомисла в Галичі).

Планувальна структура дерев'яної житлової архітектури Київської Русі. Система декорування та предметний ансамбль давньоруського житла.

Ренесансні житлові інтер'єри й меблі

Інтер'єри та меблі Італії доби Відродження. Періодизація італійського мистецтва доби Відродження XV-XVI ст. Італійське палаццо Кватроченто, його регіональні особливості, просторова структура, обладнання та декорування інтер'єрів. Сформована типологія аристократичного палацу – палаццо Медічі-Рікарді у Флоренції. Синтез раціональних та ідеальних істин – місто-палац в Урбіно архітектора Л.да Лаурана. Просторово-планова структура замиської вілли (Дж.да Сангалло, вілла в Поджо а Кайяно). Міські палаццо і замиські вілли Чинквіченто (Рафаель, вілла Мадама; А.да Сангалло, палаццо Фарнезе; Перуцці, вілла Фарнезіна; Віньола, замок Фарнезе в Капрарола; Д.Романо, палаццо дель Те). Палаці та вілли Палладіо. Співпраця Палладіо та Веронезе – інтер'єри вілли Барбаро-Вольпі. Система декорування світських інтер'єрів Італії XVI ст. Ренесансне меблярство Італії, його регіональні особливості. Техніки декорування та орнаментальні мотиви. “Репродукційні” інтарсії. Розвиток італійської скрині: каса – кассоне – каса-панка. Формотворення меблів для сидіння. Корпусні меблі.

Інтер'єри та меблі Франції доби Відродження. Основні етапи французького Відродження (XV-XVI ст.). Співвідношення традиції та новації у трактуванні інтер'єрів королівських шато в Долині Луари (Амбуаз, Блуа, Шамбор, Шенонсо). Принципи взаємодії мистецтв у стилістиці маньєризму – школа Фонтенбло. Співпраця П. Леско і Ж. Гужона – вирішення інтер'єрів Лувру. Розвиток ремесел у період правління Генрі IV. Просторово-планова структура міського будинку-готелю. Ренесансна стилістика та ремінісценції готики у французькому меблярстві XVI ст. Проекти декору та предметів умеблювання Ж. Дюсерсо. Інтер'єри та меблі Нідерландів Відродження. Архітектурна теорія Нідерландів XVI ст. Фантастичне формотворення стилю К. Флоріса і Г. Вредемана де Вріса. Раціоналістичні засади вирішення житлових інтер'єрів. Формотворення нідерландських меблів XVI ст. Маньєристична орнаментика у меблярстві.

Житлові інтер'єри та меблі України. Просторово-планова структура житлових споруд Львова другої половини XVI – першої половини XVII ст. (Чорна кам'яниця, палац Корнякта). Стилійні особливості палацових інтер'єрів України кінця XVI – першої половини XVII ст. (палаці в Жовкві, Золочеві, Бережанах, Свіржі, Підгірцях).

Барокові житлові інтер'єри і меблі

Барокові інтер'єри та меблі Італії. Світоглядний контекст доби і нові концепції художньої цілісності середовища для буття людини. Просторова структура італійського палаццо XVII ст. Емоційна видовищність світських інтер'єрів. Провідні центри розвитку

палацового будівництва в Італії XVII ст.: Рим (палаццо Борберіні, Спада), Турин (палаццо Каріньяно, палац Ступініджі), Неаполь (палаццо Реале в Казерті), Венеція (палаці Редзоніко, Пезаро). Система декорування світських інтер'єрів Італії. Регіональні особливості італійських меблів XVII ст. Меблярські осередки П'ємонту, Венеції, Лігурії, Тоскани, Ломбардії, Риму, Південної Італії та творчість провідних майстрів.

Барокові інтер'єри та меблі Франції. "Великий стиль" Людовіка XIV. Світські інтер'єри Франсуа Мансара, Луї Лево, Жюль Ардуен Мансара. Законодавець моди епохи короля-сонця – Шарль Лебрен. Інтер'єри Версалю. Характерні риси паризького барокового готелю. Композиційне правило "пандан". Діяльність мануфактури Гобеленів. Типологія та художньо-стилістичні особливості меблів Людовіка XIV. Орнаментика Жана Берена. Маркетрі Андре-Шарля Буля. Вплив етикету при дворі Людовіка XIV на формотворення меблів для сидіння.

Барокові інтер'єри та меблі Англії. Палладіанський стиль архітектури періоду Реставрації. Світські інтер'єри І.Джонса (Банкетінг-хаус у Лондоні, садиба Вілтон у Вілтширі). Бароковий стиль К.Рена (Хемптон Корт), Н.Хоксмура і Д.Ванбру (замок Говард, палац Бленгайм). В.Кент та відродження палладіанства (Чісвік-Холл). Розвиток барокового меблярства Англії.

Барокова стилістика в палацових інтер'єрах Польщі: Вілянув Яна III Собеського.

Барокова стилістика в палацових інтер'єрах України: інтер'єри палаців у Вишнівці, Підгірцях, Олесько.

Рококові житлові інтер'єри та меблі

Рококові інтер'єри та меблярство Франції. Камерний комфортабельний стиль інтер'єрів Франції періоду правління Людовіка XV. Формотворче значення орнаменту в системі рококо. Тенденції декоративізму екзотичного стилю «шинуазрі». Архітектурно-орнаментальна графіка Франсуа Кювільє та Жюста-Орена Мейсоньє. Особливості планування та декорування палацових інтер'єрів першої половини XVIII ст. Готель Субіз Жермена Боффрана. Формотворення та декорування рококових меблів Франції.

Рококові інтер'єри й меблі Німеччини. Основні центри німецького рококо. Палацова архітектура Німеччини як художня цілість синтетичного образу. Архітектурні комплекси Німфенбург біля Мюнхена, Цвінгер у Дрездені. Ілюзійні ефекти інтер'єрів Вюрцбурзького палацу Б.Ноймана. Органічна єдність мистецтв у світських інтер'єрах Ф.Кювільє. Особливості вирішення інтер'єрів "фрідеріанського рококо".

Меблі Англії XVIII ст. Період махоню в англійському меблярстві та діяльність Т.Чипендейла.

Житлові інтер'єри й меблі класицизму

Класицистичні інтер'єри й меблі Франції. "Співдружність муз": Великий стиль Людовіка XVI. Визначні майстри світського інтер'єру (Ж.-А.Габріель, Леду, Ш.де Вайї). Система декорування приміщень та принципи взаємодії мистецтв. Особливості класицистичного формотворення і декорування меблів. Утворення "Корпорації майстрів і ебеністів" у Парижі. Майстерня Ж.-А.Різенера. "Етрусський стиль" меблів Дюжорсі.

Класицизм в інтер'єрах і меблях Англії. Стилістична реформа Р.Адама, його три основні роботи – Сайон-хауз, Кедлстон-Хол, Остерлі-парк. Патенти на виробництво меблів.

Підприємство братів Адамів. Меблеві виробники Г.Хеплуайта. Т.Шератона і його школа. "Археологічні" меблі. Стиль Регентства. Ройаль-Павільйон – триумф екзотики.

Інтер'єри й меблі ампіру. Джерела стилістики ампіру у Франції. Стиль Директорії (кінець XVIII – початок XIX ст.). Орнамент як віддзеркалення духовної культури доби.

Перебудова імператорських резиденцій. Роль Давіда у формуванні стилістики ампіру.

Ш.Персьє і П.Фонтен – "арбітри елегантності" періоду імперії Наполеона, їх теоретична й практична діяльність. Реконструкція Мальмезона. Інтер'єри готелю Богарне в Парижі.

Французькі ампірні меблі. Підприємство "Jakob Freres". Екзотичне формотворення і декорування меблів.

Класицизм у палацових інтер'єрах України. Будівництво поміщицьких маєтків та палацових комплексів кінця XVIII – першої половини XIX ст. (палацовий комплекс у Микулинцях, палац Потоцьких у Тульчині, маєток Іллінських «Новий Рим» у Романові, П.Румянцева-Задунайського в Качанівці, арх. М.Мосципанов, К.Розумовського в Батурині, арх. Ч.Камерон, П.Галагана в Сокиринцях, арх. П.Дубровський). Просторово-планова структура та система декорування інтер'єрів.

Історизм-еклектизм у вирішенні житлових інтер'єрів і меблів

Інтер'єри та меблі бідермайєру. Джерела і характерні риси бідермайєру. Орієнтація на “занижений” смак обивателя. Під диктатом практицизму – житлові інтер'єри бюргерства Німеччини та Австрії першої половини XIX ст. “Gute Stube” як центр родинного вогнища. Характерні декоративні мотиви меблярства бідермайєру. Типологія предметів умеблювання. Інноватори і конструктори – Ж.Дангаузер і М.Тонет.

Житлові інтер'єри та меблі еклектизму у Франції. Історія як вирішальне джерело форм і образів. Стиль Людовіка Філіпа і Другої Імперії – зародження еклектики. Стиль “Трубадур”. “Несвідомі підробки” – досконаліші від оригіналу. Реконструкція королівських резиденцій Наполеона III.

Вікторіанський еклектизм у житлових інтер'єрах і меблях Англії. Повернення стилів.

“Вікторіанська готика” і реформаторські тенденції – А.П'юджин. Вікторіанський “модний будинок”. Всесвітня виставка 1851 року та “оранжерейна” архітектура. Розвиток масового виробництва предметів умеблювання. Меблі з пап'є-маше. Бунт Дж.Раскіна. Діяльність В.Морріса – “Morris & C”. Меблі Е.В.Годвіна.

Історизм і еклектика у вирішенні світських інтер'єрів Німеччини. Екзотика й література.

“Нові” стилі: від неоготики до другого рококо. Фантастичні споруди Людовіка Баварського.

Риси романтизму в українській палацовій архітектурі: звернення до форм середньовічного будівництва (садиба Лопухіних в Корсунь-Шевченківському, арх. Ліндсей; палац Воронова в Алупці, арх. Блер; палац Голіциних в Гаспрі, арх. Гонт; палац у Шарівці, арх. Якобі). Художньо-стилістичні особливості інтер'єрів будинку Богдана і Варвари Ханенків у Києві.

Інтер'єри й меблі модерну

Стиль Ар Нуво у Бельгії. Тотальний синтез мистецтв – вирішення житлових інтер'єрів В.Орта (готелі Етвелде й Сольвей у Брюсселі). «Немилосердний» модерн А.Ван де Вельде.

Магазин “L'Art Nouveau”: становлення модерну у Франції. Інтер'єри й меблі Г.Гімара. Школа Нансі – Е.Галле, Л.Мажорель. Видатні майстри інтер'єру В.Пруве, Е.Валлен, О.Шарганьє.

Стиль модерн в Іспанії. Образотворча символічність архітектурної форми А.Гауді (Каса Вісенс, Каса Гуаль у Барселоні). Особливості формотворення меблів А. Гауді.

Стиль модерн у вирішенні інтер'єрів та меблів Шотландії. Група “Четвірка”. Діяльність Ч.Р.Макінтоша.

Стиль модерн у вирішенні житлових інтер'єрів модерну України. Сецесійні інтер'єри житлової архітектури Львова. Взаємодія мистецтв у інтер'єрах Будинку з химерами арх. В.Городецького.

Дизайн інтер'єрів і меблів ар-деко

Інтер'єри ар-деко. Стиль “великого бізнесу” першої половини XX ст. Всесвітня виставка 1925 року в Парижі. Формально-еклектичні експерименти архітекторів 1930-1950-х років. Національні особливості стилю. Архітектура інтер'єрів Ж.-Е.Рюльмана – Ар-Деко Франції. Синтез раціоналізму і класичних зразків – інтер'єри Італії. Новий мистецький напрямок у діяльності Віденських майстерень.

Формотворення і декорування меблів ар-деко. Шляхетні матеріали і хромований метал. Техніка лакування. Австрія: меблі Й.Гофмана. Прага – кубістичне умеблювання. Італія: геометричні меблі Ф.Деперо. Англія: вироби ремісничої майстерні “Omega Workshop” у

Лондоні. Франція. Ж.-Е. Рюльман – Різнер XX ст. Тандем Сю і Маре. Лаковані меблі Ж.Дюнана. Декоративний талант А.Груля і П.Ірібе. Нові геометричні форми: П.Легрон. Дизайн інтер'єрів і меблів модернізму

Неопластицизм Голландії. Часопис “De Stijl” – трибуна неопластицизму. Мистецтво без капризів: діяльність Г.Т.Рітвелда. Меблі для сидіння Рітвелда.

Функціоналізм у Німеччині. Доктрина доцільної форми. Конструювання дійсності – ідеологія Баугаузу. Викладачі Баугаузу. Викладацька та архітектурна діяльність В.Гропіуса. Металеві меблі М.Бреера.

Дизайн інтер'єрів і меблів у США. Утворення Нового Баугаузу в Чикаго. Органічний стиль Ф.-Л.Райта. (“Дім над водоспадом”). Діяльність Дж.Нельсона й Ч.Еймса. Проекти Е.Саарінена. Меблі Г.Бертоя. Течія мінімалізму в американському дизайні.

Дизайн інтер'єрів і меблів у Франції. «Візуальна акустика» архітектури Ле Корбюзьє. “П'ять пунктів” у вирішенні житлової архітектури. Стандартні елементи, нова технологія, штучні руки: меблі Ле Корбюзьє.

Скандинавський дизайн інтер'єрів і меблів. Особливості “шведського стилю”. Фінляндія: архітектура й меблі А.Аалто. Швеція: дизайн Г.Асплунда. Дизайн Данії. Архітектура П.Кйаргольма. Інтер'єри й меблі А.Якобсена.

Інтер'єр та художнє оздоблення української хати

Український хатній інтер'єр: обладнання та оздоблення українського селянського житла. Художнє оздоблення української хати. Етнографічні особливості інтер'єру української хати. Хатні інтер'єри та меблі Бойківщини, Гуцульщини, Лемківщини, Поділля, Полісся, Полтавщини, Слобожанщини. Українські хатні меблі: типологія та декорування.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є., Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів, 1993.
2. Бирюкова Н. Западноевропейское прикладное искусство XVII-XVIII вв. – Л., 1972.
3. Бірюлов Ю. О. Львівська сепесія. – Львів, 1986.
4. Большая иллюстрированная энциклопедия древностей. – Прага, 1982.
5. Всеобщая история архитектуры. – Т. 1 – 4, 6 – 7, 9 – 11. – М., 1966-1972.
6. Вуйек Я. Мифы и утопии архитектуры XX века. – М., 1990.
7. Гозак А. Алвар Аалто. – М., 1976.
8. Гольдштейн А. Ф.-Л. Райт. – М., 1973.
9. Даниленко В.Я. Основы дизайну. –К., 1996.
10. Кес Д. Стили мебели. – Будапешт, 1981.
11. Кравченко Я. Історія українського декоративно-ужиткового мистецтва: інтер'єр та художнє оздоблення української хати: Навч. посібн. – Львів, 2006.
12. Ле Корбюзьє. Архітектура 20 в. – М, 1977.
13. Любченко В. Ф. Меблі Стародавнього Єгипту. Конспект лекції. – Львів, 1991.
14. Мак-Коркодейл Ч. Убранство жилого интерьера от античности до наших дней. Матвеева Г. Мозаика и резьба по дереву. – М., 1989.
15. Мидан Ж.-П. Модерн. Франция. – М., 1999.
16. Моран А. де. История декоративно-прикладного искусства с древнейших времен до наших дней. – М., 1982.
17. Нариси з історії зарубіжного декоративно-ужиткового мистецтва: Навч посібн. / Я.П.Запаско, В.І.Білик, І.В.Голод, С.П.Лупій, Г.Г.Стельмашук, Р.Т.Шмагалю. – К.: ІСДО, 1995.
18. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Львів, 1969.
19. Розенталь Р., Ратцка Х. История прикладного искусства Нового времени. – М., 1971.
20. Соколова Т. Орнамент – почерк эпохи. – Л., 1972.

21. Соколова Т. Очерки по истории художественной мебели. – Л., 1967.
22. Фремpton К. современна архитектура: критический взгляд на историю развития. – М, 1990.
23. Фуско Р. де. Ле Корбюзье – дизайнер. Мебель. – М., 1986.
24. Эстетические ценности предметно-пространственной среды / Под ред. Иконникова А.В. – М., 1990.
25. Hinz S. Innerraum und Möbel. – Berlin, 1976.
26. Setkowicz J. Zarys historii mebla od czasów starożytnych do końca XIX wieku. – Warszawa-Kraków, 1969.
27. Sienicki S. Wnętrza mieszkalne: Rys historyczny. – Warszawa, 1962.

Історія костюмів народів світу

(від давніх цивілізацій до початку ХХ століття)

Загальні відомості про одяг.

Одяг як мистецьке явище декоративно-ужиткового мистецтва. Історіографія та джерела. Виникнення одягу. Основні форми одягу первісного суспільства. Формування плечового та поясного вбрання. Типи одягу, що відображають його еволюцію. Драперія (огортаючий одяг); накладний одяг (глухий, розстібнутий). Визначення понять “одяг” і “костюм”. Термінологія українського вбрання (стрій, ноша, одів, одяг, шати, лудина та ін.). Класифікація одягу (натільний, поясний, нагрудний, верхній), головні убори, взуття, доповнення, прикраси; за функціональним призначенням – щоденний, святковий, обрядовий (весільний, поховальний). Способи декорування одягу. Одяг і прикраси (на тілі, тканині, одязі).

Костюм і стиль доби. Костюм і мода.

Функції одягу, прикрас та орнаментування (захисна, практична, оберегова, знакова, естетична, регіональна, національна, соціальна та ін.).

Художня система костюму та його виражальні засоби (крій, пропорції, силует, об'єм, гармонія, ритм, колорит, декор, акценти, фактура).

Зарубіжний костюм

Одяг народів давніх цивілізацій.

Давній Єгипет (від III тис. до н.е.). Загальна характеристика художньо-матеріальної культури давніх єгиптян. Ідеал краси. Тканини і колір в одязі. Характеристика основних видів і форм одягу єгиптян. Відмінні риси в одязі населення Нового царства (1580-1090 рр. до н.е.).

Декорування схенті, фартухів. Спосіб пов'язування схенті. Характерні конструктивно-художні риси калазириса. Косметика, головні убори і зачіски, взуття, елементи символіки в костюмі. Прикраси і символіка головних уборів фараонів і цариць. Костюм у Межиріччі (III – II тис. до н.е.).

Зображення одягу на шумерських циліндрах для відбиття тексту. Одяг на статуях з храму Абу в Тель-Ахмарі (II половина III тис. до н.е., Музей, у Багдаді). Одяг на “рибалці” з Марі: настінний розпис у палаці царя Зіміріліма (XVIII ст. до р.х.). Головний убір і прикраси цариці Шубад III тис. до н.е., Музей у Філадельфії). Золоті прикраси з “Царського кладовища” в Урі, друга чверть III тис. до н.е. (Іракський музей. Багдад).

Костюм Ассиро-Вавілонії.

Культура, естетичні уявлення. Характеристика одягових тканин. Основні орнаментальні мотиви вишивки. Диференціація одягу за соціальним станом. Основні форми одягу та їх конструктивне вирішення. Взуття, головні убори, прикраси. Декорування вбрання золотими нашитими бляшками.

Характерні риси вбрання населення античних держав

Егейське мистецтво (II тис. до н.е.) як джерело вивчення давнього зшитого одягу. Вбрання населення періоду Крито-Мікенської культури. Зшиті форми одягу на саркофазі із Агіа-Триади (1450 – 1400 рр. до н.е.).

Греція. Характеристика культурного середовища, в якому формувався світогляд давніх греків. Людина – міра всіх речей. Тіло людини – гармонійний вияв краси в природі. “Калос – агатос” – естетичний ідеал людини давньогрецького суспільства. Основні форми чоловічого і жіночого вбрання у гомерівський період (IX – VIII ст. до н.е.) та період грецької архаїки (VII – VI ст. до н.е.). Основні засади оздоблення вбрання. Драперія – основа давньогрецького одягу. П’ять основних особливостей формотворення костюму: закономірність, підпорядкованість конструктивних ліній, пропорційність, симетрія, доцільність. Основні форми чоловічого і жіночого вбрання. Зміни в одязі періоду грецької класики (V – IV ст. до н.е.). Архітектура і вбрання. Пеплос, присвячений Афіні. Рельєфний фриз Парфенона – величне творіння Фідія як джерело вивчення давньогрецького вбрання періоду грецької класики. Фриз із Пергамського вівтаря Зевса як важливе свідчення про форми грецького одягу періоду еллінізму. Зачіски. Головні убори.

Давній Рим. Республіканський (IV – I ст. до н.е.) та імператорський (I – IV ст. н.е.) періоди розвитку античного Риму. Суворість і мужність воїна, пристосування до будь-яких умов, строгість і простота – основні риси ідеалу краси, сформовані на ранніх етапах римської держави. Потяг до розкоші в період Римської імперії, демонстрація заможності. Новий естетичний ідеал краси. Основні форми римського вбрання: туніка, тога, палліум, стола, пенула, лацерна, сагум, пала та ін. Застосування золототканих форм одягу, нових способів драпірування плащів. Соціальна диференціація в костюмі давньоримського суспільства. Символіка одягу. Прикраси, косметика, зачіски, головні убори.

Вбрання народів Сходу: від давнини до Середньовіччя.

Індія. Загальна характеристика культури в державі. Огортаюче незшите вбрання індусів. Зшиті форми вбрання переселенців – аріїв (II тис. до н.е.). Характеристика одягових тканин (серпанок, шовк, парча, оксамит, вовняні тканини). Способи і техніка декорування одягових тканин (вибійка, вільний розпис, бандхана, пайтхані, патола, ікат, хімру, амру, хаді та ін.). . Форми одягу чоловічого і жіночого вбрання доби Середньовіччя (VII – XVII ст. н.е.) Формування своєрідного індо-мусульманського вбрання. Багатство й високий художній рівень одягових прикрас, їх символіка й знакова функція. Зачіски, головні убори, взуття.

Китай. (VII – XVII ст.). Ідеал краси. Одягові тканини. Символіка кольору, символіка рослинного орнаменту, символіка одягу. Основні форми чоловічого та жіночого костюмів маньчжурського періоду (від XVII ст.). Характеристика одягу за соціальним станом (простолудин, чиновник-мандарин, імператор). Особливості зачісок, головних уборів, прикрас. Символіка прикрас.

Японія. (VII – XIX ст.) Специфіка історичного розвитку японського суспільства. Одягові тканини і символіка орнаментальних мотивів. Загальний характер одягу. Відсутність глухих та драпіруючих форм. Основні форми чоловічого та жіночого вбрання. Народний одяг та одяг знаті. Церемоніальний костюм знаті. Види курток, штанів, халатів, кімоно. Зачіски, головні убори, прикраси.

Арабський Схід (VII – XVI ст.). Економічні та соціальні передумови виникнення державного утворення доби Середньовіччя – Арабського халіфату. Орнаментування одягових тканин. Естетичний ідеал краси. . Основні види вбрання. бедуїнів та костюм міського населення. Доповнення, прикраси, зачіски, головні убори та їх знакова функція.

Костюм доби Середньовіччя.

Костюм Візантії IV – XV ст. Загальна характеристика культури у державі. Вплив християнської ідеології на орнаменталізацію тканин і форми вбрання. Естетичний ідеал краси. Форми чоловічого і жіночого вбрання. Головні убори, прикраси, взуття.

Характеристика священничого одягу православного візантійського духовенства. Вплив візантійського одягу на вбрання населення середньовічної Європи.

Костюм періоду раннього Середньовіччя в Європі (V – X ст.) Одягові тканини та їх орнаментация. Кольорова гама. Основні форми одягу. Взаємодія елементів пізньоримського і “варварського” при значному впливі Візантії (християнізації) – основа формування західноєвропейських костюмів У – X ст. Священниче вбрання.

Західноєвропейський костюм XI – XV ст. Характеристика періоду. Ідеал краси. Вплив готичного стилю на костюм. Декоративне вирішення одягу. Розвиток конструювання і моделювання костюму. Зміна форм одягу. Вплив конструювання рицарських обладунків на світське вбрання, застосування виточок, додаткових швів. Одяг міпарті, екартельє, гербова орнаментация. Нові форми чоловічого і жіночого вбрання. Виникнення коротких форм одягу у чоловічому костюмі. Франко-бургундська мода XV ст. Зміна пропорцій та силуету – основні виражальні засоби франко-бургундської моди. Головні убори, взуття, доповнення, прикраси.

Костюми доби Відродження.

Західноєвропейські костюми італійського типу середини XV – початку XVI ст. Загальна характеристика періоду. Види одягових тканин та їх орнаментация. Виникнення нових форм вбрання. Костюми Флоренції та Венеції.

Західноєвропейські костюми першої половини XVI ст. (Франція, Англія, Німеччина, Нідерланди). Загальна характеристика періоду. Реформація. Ідеал краси. Одягові тканини та їх орнаментация. Зміни в одязі. Декоративність костюму. Розрізи на одязі – основний засіб декору вбрання. Костюм ландскнехтів та його вплив на моду у Німеччині.

Західноєвропейські костюми іспанського типу (друга половина XVI – початку XVII ст.). Загальна характеристика періоду Ідеал краси. Суперечливість іспанських костюмів. Боротьба “ренесансного” та середньовічного начал в іспанському вбранні. Вплив релігійного світогляду на костюм. Одягові тканини. Зміна форм одягу. Зачіски. Головні убори. Взуття.

Західноєвропейський костюм XVII ст. Стиль бароко.

Характеристика періоду. Ідеал краси. Виготовлення одягових тканин, мережив. Розвиток моделювання і конструювання. Костюм другої чверті XVII ст. (“мушкетерський костюм”). Зміна силуету та форм вбрання у третій чверті XVII ст. Стиль бароко. Вплив стилю Людовика XIV на костюм, т.зв. „дитячий костюм”. Вбрання останньої чверті XVII ст. (“костюм з жюстокором”).

Західноєвропейський костюм XVIII ст. Одяг періоду регенства. Стиль рококо. Ранній класицизм.

Загальна характеристика періоду. Естетичний ідеал краси. Одягові тканини, орнаментация кольорова гама. Одяг періоду регенства Філіпа Орлеанського (1715 – 1730). Ескізи костюмів Антуана Ватто (1715). Нові форми одягу. Каркаси для спідниць – панье (1715 – 1718), кунтуш (1720). Новий тип жюстокора. Зміна одягу (1730 – 1789). Вплив стилю рококо на одягові тканини і костюм. Примхливість, манірність аристократичного костюму. Спільні риси в костюмі середини XVIII ст. і в костюмі середини XVII ст. Характерні риси чоловічих складових частин одягу середини XVIII ст. Зачіски, головні убори. Взуття. Доповнення. Жіночий одяг. Нові риси у жіночих корсетах. Панье – важливий елемент поясного жіночого вбрання середини XVIII ст. Плаття типу “франсез”, “роброн”. Зачіски. головні убори. Взуття. Характерні риси народного вбрання XVIII ст. Особливості формування костюмів буржуа (60-ті роки XVIII ст.). Костюм сільського джентрі (Англія). Творчість Томаса Гейнсборо як важливе джерело вивчення костюмів XVIII ст.

Західноєвропейський костюм останньої чверті XVIII ст. Період французької буржуазної революції 1789 р. та Директорії. Демократизация естетичного ідеалу. Одяг санкюлотів. Проекти костюмів Ж.-Л.Давіда. Ранній класицизм. Одяг буржуазії і дворян.

Спрощення декору в костюмах. Провідна роль Англії у становленні нової європейської моди.

Західноєвропейський костюм XIX – початку XX ст. Стиль ампір. Костюм періоду реставрації. Бідермайер і романтизм. Друге рококо. Стиль модерн.

Характеристика періоду. Розробка загального типу міського європейського костюму. Розвиток промисловості, технічний прогрес, зміна соціального складу суспільства у XIX ст. Ідеал краси. Основні форми й асортимент вбрання. Тканини, кольорова гама. Костюм 1804 – 1815 рр. Стиль ампір. Костюм періоду реставрації (1815 – 1820), зміни в одязі, поширення моди. Костюм 1820 – 1840 рр. Зміна моди (Бідермайер і романтизм). Зміна силуету 1840 – 1870 рр. (друге рококо). Мода 1870 – 1890 . Мода наприкінці XIX – початку XX ст. Стиль модерн. Зміна силуету. Вплив спорту і модних салонів на костюм. Функція і декоративність. Конструктивне вирішення одягу.

Українське вбрання

Одяг на території України у давні часи.

Вбрання скіфів (VII ст. до н.е. – III ст. н.е.). Матеріали, з яких виготовляли одяг. Основні форми чоловічого і жіночого вбрання. Соціальна функція одягу. Високий художній рівень одягових прикрас. Скіфська пектораль – шедевр світового ювелірного мистецтва. Використання у декорі вбрання знаті, нашитих золотих пластинок.

Характеристика зачісок, головних уборів, взуття, поясів, прикрас. Характерні риси одягу сарматів, гунів. Одяг давньослов'янських племен на рубежі та в першій чверті I тис. н.е.

Одяг східних слов'ян IV – VIII ст. Матеріали з яких виготовляли одяг. Форми одягу. Перше зображення вишивки на срібних фігурках з Мартинівського скарбу (V – VI ст.) як яскраве свідчення декорування вишиттям українських сорочок у ранньослов'янську добу. Головні убори, взуття, прикраси.

Одяг населення України – Русь IX – XV ст. Характеристика періоду. Згадки про матеріали та одяг у літописних джерелах, зображення в книжкових мініатюрах. Тканини та одяг у літературних джерелах (“Слово о полку Ігоревім”). Одяг населення Київської держави (селян, ремісників, дружинників-лицарів, знаті, князів). Привізні золототкані та шовкові тканини в одязі князів і знаті. Культурні зв'язки з Візантією. Вплив Візантії на одяг князів. Основні форми одягу. Головні убори, взуття. Різноманітність художніх прийомів виготовлення прикрас (скань, чернь, зернь, перетинчаста емаль та ін.). Види прикрас та їх знакова функція.

Український традиційний стрій XVI – XVII ст.

Характеристика періоду. Подальше формування українського національного костюму. Одяг українців XVI – XVII ст. Одяг в образотворчому мистецтві (портретний живопис, графіка, іконографія). Класифікація і типологія одягу. Основні складові частини українського вбрання. Типи сорочок, верхнього одягу (свита, кожух, кирея, капота, чуга, сердак, опанча). Нагрудне вбрання (хутряне, сукняне), пояси, взуття, головні убори (солон'яні, сукняні, хутрянні). Стрій української еліти. Одяг на портретах К.К.Острозького (XVI ст.), Софії Острозької (XVI ст.), Раїни Вишневецької (кінець XVI – початок XVII ст.), Беати Острозької (копія з оригіналу 1539 р.), К.Збараського (початок XVII ст.), І.Даниловича (перша половина XVII ст.), Богдана Хмельницького (Гравюра В.Гондіуса XVIII ст.). Одяг міщан, рядових козаків.

Український стрій XVIII ст.

Характеристика періоду. Основні форми одягу і головних уборів, взуття, поясів. Художні особливості тканин і строїв. Живопис XVIII ст. як джерело вивчення українських строїв. Вбрання знаті в українському малярстві (“Подорож на прощу шляхетної особи у XVIII ст.”). Портрети Параски Сулими (1754), Семена Сулими (1754), Єфима Дарагана, Наталі Розумовської, Олени Галаган, Ганни Полуботок. Малюнки О.Рігельмана і Т.Калинського

як джерело вивчення українського вбрання всіх верств суспільства XVIII ст. Зміни в одязі козаків. Характерні риси козацького строю XVIII ст. Вбрання міщан, селян.

Український національний стрій XIX – початку XX ст.

Зміни в одязі під впливом мануфактурних і фабричних виробництв. Вплив західноєвропейської моди на костюм української еліти.

Спільні риси у традиційному вбранні на всіх теренах України. Регіональні відмінності в українському народному вбранні XIX ст. Етнографічне районування України на матеріалах національних строїв XIX ст.

Гуцульське вбрання. Характеристика етнографічного регіону. Основні компоненти і локальні комплекси строю. Чоловічий одяг. Типи сорочок, характер оздоблення. Види поясного вбрання. Нагрудний одяг, верхній одяг, взуття, головні убори. Види жіночого гуцульського вбрання. Типи сорочок. Поясний одяг, нагрудний, верхній. Види взуття. Головні убори. Способи ношення одягу. Художні особливості гуцульського вбрання. Особливості весільного строю.

Бойківській стрій. Характеристика етнографічного регіону. Чоловіче вбрання. Типи сорочок (з уставками, без уставок, з розрізом на спинці), поясного вбрання (полотняні штани, сукняні). Характерні особливості верхнього одягу. Типи взуття. Види головних уборів. Доповнення до строю. Жіночий стрій. Типи сорочок (тунікоподібна, з розрізом з правого боку, поликова). Поясне вбрання. Плетені і ткані пояси. Безрукавний одяг. Верхнє довгополе вбрання. Полотняне довгополе вбрання. Дівочі зачіски і головні убори. Жіночі зачіски і головні убори. Прикраси. Традиційне взуття. Художні особливості бойківських строїв.

Традиційне вбрання Лемків. Характеристика регіону. Основні складові частини народних лемківських строїв: сорочка, поясне вбрання, безрукавки, верхній одяг. Основні види взуття. Головні убори. Доповнення до одягу та його оздоблення. Жіночий одяг. Основні форми вбрання: сорочка-чехлик, спідниця-фартух, запаска. Характеристика безрукавного вбрання. Верхній довгополий одяг. Зимове вбрання. Зачіски дівчат і жінок. Головні убори дівчат. Прикраси. Взуття. Художні особливості весільного вбрання.

Народний стрій українців Закарпаття. Етнографічна характеристика населення Закарпаття. Особливості заселення краю. Етнографічні групи українців: долиняни лемки, бойки, гуцули. Основні форми чоловічого вбрання. Натільний одяг, поясний. Традиційний зимовий одяг петек, одяг із сукна. Оздоблення чоловічого строю. Головні убори. Взуття. Жіночий стрій. Характеристика коротких сорочок з плечовим розрізом і довгих сорочок. Поясний одяг. Безрукавне і верхнє сукняне вбрання. Хустки як верхній плечовий одяг. Головні убори дівчат і жінок. Характеристика весільного вбрання. Художні особливості весільних строїв українців Закарпаття.

Народний стрій українців Північної Буковини. Характеристика регіону. Чоловіче вбрання. Основні форми одягу: сорочка, полотняні штани, сукняні гачі, безрукавки, верхній довгополий одяг. Характеристика головних уборів: солом'яних фетрових і хутряних. Види взуття. Основні компоненти жіночого строю: сорочка у перекид, сорочка-морщанка, поясне вбрання, нагрудний безрукавний одяг, верхнє сукняне вбрання, кожух, взуття. Основні риси головних уборів. Художні особливості строю. Весільне вбрання.

Народні строї Покуття. Характеристика етнографічного регіону. Характеристика строїв Коломийщини, Городенківщини, Снятівщини. Натільний одяг, поясний, верхній. Типи поясів. Головні убори. Стрій сіл Тишківці, Мишин, Великий Ключів. Оздоблення вбрання. Жіночий стрій. Характеристика сорочок, поясного вбрання, верхнього одягу та головних уборів. Оздоблення переміток. Особливості дівочого строю із села Тишківці. Весільне вбрання та його символіка.

Традиційне вбрання на Поділлі. Західне Поділля. Характеристика регіону. Чоловічий стрій у Західному поділлі. Складові частини строю: сорочка, її типи; різновиди

поясного вбрання, верхній одяг, головні убори, взуття, доповнення до одягу. Художні особливості вбрання. Рісунки – оригінальний спосіб декорування чоловічих штанів. Вишивка та її знакова функція. Жіночий стрій. Типи сорочок, крій. Способи оздоблення сорочок (розміщення орнаменту, різновиди швів). Характеристика поясного, нагрудного і верхнього вбрання. Пояси. Різновиди дівочих і жіночих головних уборів. Доповнення до одягу, прикраси, взуття. Художні особливості святкового і весільного вбрання.

Східне Поділля. Характеристика етнографічного регіону. Чоловічий стрій. Типи сорочок, поясного вбрання. Пояси. Основні риси верхнього одягу, головні убори. Весільне вбрання. Художні особливості. Жіночий стрій. Типи сорочок та їх оздоблення. Поясне вбрання. Верхній одяг. Локальні особливості головних уборів. Оздоблення весільного строю.

Народні строї в Опіллі. Характеристика народних строїв низовинних районів Львівщини. Основні форми чоловічого вбрання. Натільний одяг. Способи ношення сорочок. Типи поясного одягу. Різновиди верхнього вбрання. Характерні риси головних уборів. Форми та види шапок (високі та низькі циліндричні, з квадратним верхом, в'язані вовняні шапки, солом'яні капелюхи). Жіночий стрій. Характеристика крою та оздоблення сорочок, види та декор безрукавок. Крайки. Поясний одяг. Різновиди верхньої ноші. Головні убори, взуття, прикраси. Локальні особливості строїв. Характеристика “білого” і “червоного” одягових комплексів Яворівщини. Характерні риси одягу львівських городян ХІХ – початку ХХ ст. Чоловічий і жіночий одяг у львівському передмісті ХІХ ст.

Стрій на Волині та Поліссі. Характеристика етнографічних регіонів. Спільні риси одягу Волині та Полісся і Поділля. Основні форми одягу чоловічого вбрання Волині (типи натільного і поясного вбрання). Верхній одяг. Головні убори. Характеристика жіночого вбрання Волині. Натільний одяг (сорочка). Поясне вбрання. Основні типи верхнього одягу (короткополий кусан, довгопола свита, кожух). Пояси, головні убори. Типи взуття. Способи декорування основних складових частин строю. Основні риси весільного вбрання. Чоловіче вбрання Полісся. Основні форми строю (типи сорочок, їх крій, орнаментация). Типи штанів. Ткани і в'язані (брані) пояси. Верхній одяг, типи свит (сернега, серміга з прохідкою, лантуха з клинами-крилами), доповнення до одягу. Взуття. Головні убори (сукняні, солом'яні, хутряні). Основні форми жіночого одягу Полісся. Типи сорочок (установкові, у перекид, на кокетках), способи їх оздоблення. Поясне вбрання. Незшиті форми (плахти Східне Полісся), дві запаски, зшиті полотняні і вовняні спідниці. Верхній одяг (типи свит, кожухів). Архаїчні ознаки і давні традиції поліських жіночих головних уборів. Відмінні риси у строїях Західного, Центрального і Східного Полісся. Характеристика весільного вбрання.

Народний стрій Слобожанщини. Характеристика регіону. Чоловічий одяг. Типи сорочок (на гестці, установкова, косоворотка, у перекид). Види поясного вбрання (пістрякові штани). Характеристика безрукавного одягу. Верхній одяг. Пояс, головні убори. Жіночий одяг. Типи сорочок. Поясне вбрання. Характеристика безрукавного одягу (парчова корсетка). Верхній одяг. Головні убори. Взуття. Пояс. Прикраси. Основні риси весільного вбрання.

Художньо-конструктивні особливості традиційного строю в Наддніпрянщині. Характеристика етнографічного регіону. Чоловічий одяг. Типи сорочок (лоцманська, установкова, на гестці); штанів (з широким кроєм штанин, вузьким кроєм штанин). Характеристика верхнього одягу. Головні убори. Пояс. Художні особливості. Жіночий одяг. Типи сорочок. Багатство форм і різноманітність крою поясного вбрання, нагрудного одягу (однотонна, строката корсетка), юпка, верхнього одягу. Головні убори, взуття, прикраси. Характеристика весільного вбрання.

Вбрання українців Південно-Причорноморської етнографічної зони та українського Приазов'я. Характеристика регіону. Спільні риси одягу у південних областях України з одягом Середнього Подніпров'я. Вплив одягу робітників. Чоловічий одяг. Типи сорочок

(у перекид, лоцманська, уставкова). Види поясного вбрання (штани з широким кроєм штанин, вузьким, штани-іршанки). безрукавний одяг (жилет). Верхній одяг (свита, бушлат– “діжурка”, кирея, кожух, кожушанка, толуб, бурка). Характеристика головних уборів (брить, картуз, шапка з овчини). Пояс. Взуття (чоботи – витяжки). Жіночий одяг. Типи сорочок (сорочка до таліє, з уставками, гесткою). Поясне вбрання (джерга, плахта, спідниця, фартух). Верхній одяг. Характеристика верхнього короткополого вбрання. Особливості верхнього довгополого одягу. Зміни в одязі 40-х років ХХ ст. Головні убори. Взуття. Прикраси. Особливості весільного строю.

Костюм як джерело натхнення для митців Використання народних традицій українського строю в сучасному моделюванні одягу.

Література.

1. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х., 1993.
2. Білан М.С., Стельмащук Г.Г. Український стрій. – Львів, 2000. Белецкий 3. Украинская портретная живопись XVII – XVIII вв. – Л., 1981.
4. Boucher Francois 20,000 Years of Fashion: the history of Costume and Personal adornment. – New York. (Бібліотека ЛНАМ).
5. Вейс Г. История цивилизации: Классическая древность до IV в.В 3-х томах. – М., 1998.
6. Вовк Хведір. Студії з української етнографії та антропології. – К., 1995.
7. Горинь Г.Й. Шкіряні промисли Західних областей України (перша половина XIX – початок ХХ ст.). – К., 1986.
8. Gutkowska – Ruchlewska M. Historia ubiorow. – Wroclaw: Saklad Narodowy im. Ossolinskich, 1968 (Бібліотека ЛНАМ).
9. Давня історія України: У 2 кн. – Кн. 1. – К., 1994.
10. Захарчук-Чугай Р.В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР. – К., 1988.
11. З української старовини. – К., 1991.
12. Иллюстрированная энциклопедия моды. – Прага, 1986.
13. Каминская А.М. История костюма. – М., 1977.
14. Кульчицька О. Народний одяг Західних областей УРСР. – К., 1959.
15. Матейко К.І. Український народний одяг. – К., 1977.
16. Мерцалова М.Н. История костюма. – М., 1972.
17. Мозолевський Б. Скіфський степ. – К., 1983.
18. Николаева Т.О. Народная одежда Среднего Поднепровья. – К., 1988.
19. Ніколаєва Т. Історія українського костюма. – К., 1996.
20. Пушкирева А.Л. Женщины Древней Руси. – М., 1989.
21. Стамеров К.К. Нариси з історії костюмів у двох частинах.—К., 1978.
22. Стельмащук Г.Г. Традиційні головні убори українців. – К., 1993.
23. Sronkova O. Die mode der Gotischen Frsu-Pragia, 1955. (Бібліотека ЛНАМ).
24. Український народний одяг ХУІІ – початку ХІХ ст. в акварелях Ю.Глоговського / Автори та упорядники Д.П.Кривавич, Г.Г.Стельмащук. – К., 1988.
25. Українське народне мистецтво. Вбрання. – К., 1961.
26. Українське народознавство / За заг. ред. Павлюка С., Горинь Г.Й., Кирчіва Р.Ф. – Львів, 1994.
27. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків: У 3–х т. Т.1. – К., 1990.
28. Чугай Р.В. Народне декоративне мистецтво Яворівщина. – К., 1979.
29. Ястребицкая К. Западная Европа XI – XIII вв. – М., 1986.

Історія художньої тканини
Зарубіжні тканини.

ТЕКСТИЛЬ В МИСТЕЦТВІ ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ. Теорії виникнення ткацтва (міфологічна та наукова). Загальні відомості про тканину. Художнє ткацтво у Стародавньому Єгипті. Сировина, техніки виготовлення та декорування тканин. Асортимент. Художня тканина Месопотамії. Вавилонські вишивки в писемних джерелах античних авторів. Передньоазіатські килими з курганів гірського Алтаю 5 си. до н. е. Медальйонні та сітчасті композиційні схеми килимів.

АНТИЧНІ ХУДОЖНІ ТКАНИНИ

Художні тканини в мистецтві Елади. Одягові тканини в давньогрецькій літературі (Іліада, Одісея). Орнаментальні типи давньогрецьких одягових тканин. Зразки декоративних та одягових тканин із скіфських курганів Північного Причорномор'я. Шовкові тканини у стародавньому Римі: асортимент, художньо-стилістичні особливості, символіка кольору.

ХУДОЖНІ ТКАНИНИ РАННЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Художні тканини коптського Єгипту: центри виготовлення, функціональне призначення, специфіка технологічних прийомів виготовлення та декорування. Шовкові тканини Сасанідського Ірану в європейських збірках. Традиційні схеми побудови орнаментальних композицій в іранських шовкових тканинах. Виробництво та художні особливості візантійських шовкових тканин 7-9 ст. Декоративні тканини в християнському храмі.

ХУДОЖНЄ ТКАЦТВО СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ

Традиційні способи виготовлення та декорування художніх тканин в Індії. Одягові тканини для індійських сарі та способи їх орнаменталії. Кашмірські шалі: композиційні схеми орнаменталії. Традиції та специфіка китайського шовкоткацтва. Символіка кольору та сюжетних зображень в орнаменталії китайських зразкових шовкових тканин. Центри шовкоткацтва в середньовічній Японії. Специфіка орнаменталії японських шовкових тканин для театральних костюмів. Символіка кольору та орнаменталії традиційних кімоно.

Територіальні групи мусульманських шовкових тканин. Килимарство арабського Сходу.

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТИЛЬ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ

Ткацтво в системі розвитку ремесел у середньовічній Європі. «Романська тканина», «готична тканина», шовкоткацькі майстерні Сицилії. Шпалерне ткацтво в середньовічній Європі: провідні центри виготовлення, тематичні серії килимів та їх призначення. Середньовічна символіка в гобеленах.

ХУДОЖНЄ ТКАЦТВО У ЄВРОПІ 15-16 ст.

Основні європейські центри виготовлення ренесансних тканин. Асортимент. Особливості промислового шовковиробництва. Італійське ренесансне шовкоткацтво. (Венеційські та генуезькі оксамити, особливості ткацьких технологій, композиційні прийоми орнаменталії). Італійські оксамити в збірках музеїв України (ДМУДМ, ЛМЕХП, ЛІМ). Орнаменталія італійських ренесансних тканин в українському портретному малярстві 16-17 ст.

ХУДОЖНІ ТКАНИНИ У ФРАНЦУЗЬКОМУ МИСТЕЦТВІ ДОБИ АБСОЛЮТИЗМУ

Історія становлення та діяльність ліонської шовкоткацької мануфактури (Особливості організації виробництва). Визначення поняття „барокова тканина”. Асортимент художніх тканин. Тканини „Людовіка XIV” (композиційна будова, орнаментальні мотиви, колорит). Техніка „point-rentre” в інтер’єрних тканинах. Французькі художні тканини XVIII ст. Французький інтер’єр 18 ст. як зразок синтезу прикладних мистецтв. Особливості орнаменталії тканин стилю “регентства”, “рококо”, “Людовіка XVI”, “класицизму”.

Творчість Філіпа Де Лассаля. Відображення здобутків Французької буржуазної революції у текстилі. Ампірні тканини. Вибійка Жюї. Заснування та перші серії шпалер мануфактури Гобеленів у Парижі. Сюжетна основа та технологічні прийоми виконання шпалер. Вплив творчості провідних європейських живописців на стилістику шпалерного ткацтва: позитивні та негативні наслідки. Діяльність придворних художників французьких королів у царині шпалерництва (Шарль Лебрєн, Франсуа Буше та ін.).

ЄВРОПЕЙСЬКІ ХУДОЖНІ ТКАНИНИ КІНЦЯ 19- ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ ст.

„Гільдія століття” та творчість Уільяма Моріса в царині відродження ручного ткацтва. Сильові особливості шпалерних тканин фірми „Морріс енд Со”.

Культ жінки та фактор моди у текстильному дизайні початку ХХ ст.. Стил модерн в орнаменталії художніх тканин. Творчість Поля Пуаре (Париж). Сценографія та текстильна мода. Ар-деко в орнаменталії одягових тканин 20-х рр. Творчість Соні Делоне в царині текстильного дизайну.

Абстрактне мистецтво та художня тканина. Радянський конструктивізм в художніх тканинах. Творчість О. Екстер. Текстильні майстерні в німецькій ремісничій школі Баугауз: Діяльність Гюнти Штольц, Анні Альберс.

РОСІЙСЬКІ ХУДОЖНІ ТКАНИНИ

Історичні відомості про налагодження промислового виробництва художніх тканин у Росії (Царська монополія на виготовлення та продаж коштовних тканин). Діяльність підневільних ткачів у “хамовних слободах”. Особливості національної вибійки (крашаніни). Російська вишивка “картуліне”. Налагодження шпалерного ткацтва при дворах російських царів. Початки промислового виробництва вибіичастих ситців. (Купавінська мануфактура). Іванівські ситці 18-19 ст. Сильові особливості орнаментування вибивних ситців: кумачеві ситці.

Експорт російських художніх тканин у Європу. Російські радянські агітаційні ситці 20-х років. Кубо-футуризм в орнаменталії художніх тканин. Радянська символіка в декорувалнні тканин.

ХУДОЖНІ ТКАНИНИ В УКРАЇНІ

ТКАЦТВО НА ТЕРЕНАХ РУСИ-УКРАЇНИ

Найдавніші відомості про початки ткацтва на території України. Художнє ткацтво в трипільській культурі 4-3 тис. до н. е: археологічні знахідки, гіпотези технологічного виготовлення та декорувалння тканин.

Ткацькі знаряддя як свідчення вдосконалення ткацького ремесла в археологічних пам’ятках слов’янської доби на теренах України. Пам’ятки Черняхівської, Зарубинецької культур. Вишивка в пам’ятках Мартинівського скарбу. Художні тканини Руси-України (ІХ-ХІІІ ст.) Ткацтво в системі ремесел Київській Русі. Князівські, вотчинні та сільські господарства. (Організація виробництва). Літописні джерела про давньоруські тканини. Асортимент тканин. Привозні візантійські шовкові та золототкані тканини. Найдавніші зразки вибіичаних тканин із Чернігівщини. Мозаїки та фрески давньоруських храмів як джерело вивчення орнаменталії художніх тканин. Вишивка та золотошевництво при дворах давньоруських князів.

ХУДОЖНІ ТКАНИНИ В УКРАЇНІ 15-17 СТ.

Виникнення найдавніших ткацьких цехів на території України. Спеціалізації майстрів-ткачів, організація виробництва в містах та при маєтках феодалів. Іконопис як джерело вивчення орнаменталії художніх тканин та вишивок. Одягові тканини в іконографії „страшних судів”. Літургійне шитво, гаптування. Найдавніші зразки золотошевництва в

музейних збірках України (плащаниця з с. Жиравка, фелонь з м. Золочів). Промислове виготовлення тканин (сукно, полотно та ін.). Перші шовкоткацькі мануфактури в Україні (Броди). Золототкацтво на західноукраїнських землях. (Художньо-стильові особливості золототканих поясів та макат.

КИЛИМАРСТВО ТА ТКАЦТВО В УКРАЇНІ 18-19 СТ.

Вплив стилю бароко на характер художнього вирішення декоративних вишивок та гаптів. Вишивка української козацької старшини.

Джерела дослідження українського килимарства, історіографія. Типи килимів. (коци, килими, ліжники). Сировина, барвники та техніки виготовлення килимів (закладна, гребінцева, вузликова).

Теорії еволюції орнаменталії українських килимів від простих геометричних первозорів до реалістично трактованих рослинних орнаментів: автохтонна (А. Жук), запозичена (С. Шуман).

Найдавніші зразки українських панських килимів із музейних збірок. (Стильові особливості, орнаменталія).

Регіональні осередки та локальні особливості українських народних килимів.

Лівобережний килим. Килими Середнього Подніпров'я (Київський килим): композиційна будова, особливості орнаменталії. Подільські рослинні килими вазонного типу. Зміна орнаментальних мотивів та колориту в килимах в міру просування зі сходу на захід.

Волинське килимарство. Килими Прикарпаття: локальні відмінності. Проблеми розвитку сучасного народного килимарства в Україні.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТКАЦТВА В УКРАЇНІ 20 СТ.

Регіональні осередки та локальні особливості традиційних художніх тканин. Промислове виготовлення тканин. Решетилівські узорні тканини (Полтавщина), Кролевецькі узорні тканини (Сумська обл.), Дігтярівські узорні тканини (Чернігівська обл.). Традиції і новації в народному ткацтві. Художній розпис тканин в Україні (20-90 рр. 20ст.)

Джерела, дослідження українського гобелену. Витоки та розвиток гобеленого ткацтва в Україні та його зв'язок з народним килимарством. (Творчість сестер Кульчицьких, О. Музики). Пovoєнний український гобелен (проблема станковізму у художньому текстилі). Сучасна Львівська школа художнього текстилю (особистості, індивідуальні творчі манери, виставки, симпозіуми, конференції львівських ткачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анрі де Моран. История декоративно-прикладного искусства.- М., 1982.
2. Армянская набойка. – М., 1953.
3. Береснева В.Я., Романова Н.В. Вопросы орнаментации тканей. – М., 1977.
4. Бирюкова Н. Западноевропейские набивные ткани 16-18 вв. – М., 1973.
5. Бирюкова Н. Французские шпалеры к. XV-XX вв. С собрания Эрмитажа. – Л., 1974.
6. Большая иллюстрированная энциклопедия древностей (Догмар Гейдова, Ян Дурдик, Л. Кибалова, М.Мудра, Д.Стара, Л.Урешона. Введение Карла Гейнца клингенбурга.)- Прага, 1980.
7. Бонк А.В. Прикладное искусство Византии IX-XII веков. Очерки. – М., 1978.
8. Бретаницкий Л.С. Художественное наследие Переднего Востока эпохи феодализма. – М., 1987.
9. Вейрман Б.В. Искусство Арабских стран и Ирана VII-XVIII в. – М., 1974.
10. Верховская А.С. Западноевропейская вишивка 12-19 вв. в Эрмитаже. – Л., 1961.
11. Всеобщая история искусств в шести томах./ под общей ред. Б.В. Вейсмана, Ю.Д. колпинского. – М., 1965.
12. Гассанова Н.С. Текстиль в дизайне интерьера. – К., 1987.

13. Глухарева О.Н. Искусство народного Китая: Живопись, Графика, Скульптура, прикладное искусство. – М., 1958.
14. Гордеев В.А., Волков П.В. Ткачество.- М., 1984.
15. Гусева Н.Р. Художественные ремесла Индии.- М., 1982.
16. Даркевич В.П. Светское искусство Византии.- М., 1975.
17. Дорогова Л.Н. Декоративно-прикладное искусство.- М., 1970.
18. Западноевропейское прикладное искусство XII-XVIII вв. – Л., 1974.
19. Земпер Г. практическая эстетика. – М., 1970.
20. Кинк Х.А. Художественное ремесло древнейшего Египта и сопредельных стран.- М., 1976.
21. Иранские ткани XVI-XVII веков. Коллекции Эрмитажа. выпуск 26.-Л., 1975.
22. Иранские ситцы XVIII- нач. XX в./ Автор вст. Ст. Арсеньева Е.В. – Л., 1983.
23. Козлов В.Н. Основы художественного оформления текстильных изделий: Учебник для вузов.- М., 1981.
24. Культура Византии: втор. пол VII-XII вв.- М., 1989.
25. Культура и искусство Индии и стран Дальнего Востока: Сб. ст. – Л., 1975.
26. Лубо-Лесниченко Е. Древние китайские шелковые ткани и вышивки V в до н. э. – III в. н. э. В собрании Государственного Эрмитажа. – Л., 1961.
27. Луконин В.Г. Искусство Древнего Ирана. – М., 1977.
28. Николаева Н.С. Декоративное искусство Японии.- М., 1972.
29. Матье М., Ляпунова К. Художественные ткани коптского Египта. – М-Л., 1951.
30. Маясова Н.А. Древнерусское шитье. – М., 1971.
31. Памятники античного прикладного искусства: Сб. ст. – Л., 1973.
32. Пожарская М.Н. Русские сезоны в Париже: Эскизы декораций и костюмов 1908-1929. – М., 1988.
33. Ремпель Л.И. Искусство Среднего Востока.- М., 1978.
34. Розенталь Р., Ратца Х. История прикладного искусства нового времени. – М., 1971.
35. Руденко С.И. Древнейшие в мире художественные ковры и ткани из оледенелых курганов горного Алтая.- М., 1968.
36. Русское декоративное искусство в 3-х т. / под ред. А.И. Леонова. – М., 1962.
37. Соболев Н.Н. Очерки по истории украшения тканей. – М-Л., 1934.
38. Соколова Т. Орнамент – почерк эпохи.- Л., 1972.
39. Ястребицкая А. Западная Европа XI-XIII веков. Эпоха, бит, костюм. – М., 1978.
40. Braddock Sarah E. O'Mahony M. Technotextiles. – London, 1998.
41. Cox R. Les soiries d'art.- Paris, 1914.
42. Die Alten Bildteppiche in Historischen Museum Basel. – Basel, 1985.
43. Flemming E. Encyclopedia of Textiles. Decorative Fabrics from Antiquity to the beginning of the 19-th Century. – London, 1958.
44. Gillow John. Bernard Nicholas. Traditionelle Indische Textilien. Bern und Stuttgart, 1991.
45. Lommel A. Prehistorische a primitivne umenie.- Bratislava, 1972.
46. Seiler- Baldinger.- Textiles: a classification of technique.- Bathurst, 1994.
47. Wandteppische. – Prag, 1957.
48. Weltge Sigrid Wortman. Bauhaus textiles: women artists and the weaving workshop.- London, 1988.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ТКАНІНИ

1. Антонович Є., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво.- Львів, 1992.
2. Балушок В.Г. Світ середньовіччя в обрядовості українських цехових ремісників. – К, 1993.

3. Боряк О. Ткацтво в обрядах та віруваннях українців. (сер. XIX – поч. XX ст.). – К., 1997.-201.
4. Василевська Є. Кралевецький рушник. – Харків, 1972.
5. Вербицький Л. Дивани, килими, коверці. – Львів, 1881.
6. Гнатюк В. Ткацтво у Східній Галичині //МУРЕ.- Львів, 1900.-Т.3.-С.12-26.
7. Голод І.В. Осередки західноукраїнського художнього ткацтва барокової доби// Вісник ЛДПДУ. Вип. 4.- Львів, 1993. С. 32-41.
8. Гордеев В.А., Волков П.В. Ткачество. – М., 1984.
9. Горобець В. Назви тканин та одягу в українських джерелах (за матеріалами XVIII ст.)//НТЕ.- 1972.-№4.-С.53-59.
10. Гошко Ю.Г. Промисли і торгівля в Українських Карпатах (XV-XIX ст.). – К., 1991.- 256 с.
11. Гургула І. Народні тканини // Народне мистецтво західних областей України.- К., 1966.-С.34-42.
12. Гургула І. Народні тканини // Народне мистецтво західних областей України.- К., 1966.-С.34-42.
13. Жук А.К. Сучасні українські художні тканини. – К., 1985.
14. Жук А.К. Українські народні килими (XVII – поч. XX ст.). – К., 1966.
15. Запаско Я.П. Українське народне килимарство. – К., 1973.
16. Кара-Васильєва Т.В. Гаптування кін. XVII – поч. XVIII ст. // НТЕ. – 1994. – №1. –С. 9-15.
17. Кара-Васильєва Т.В., Заволокіна А.О. Українська народна вишивка. – К., 1996.
18. Клейн В. Иноземные ткани, бытовавшие в России до XVIII века и их терминология // Сборник Оружейной палаты. – М., 1925.
19. Колос С.Г., Хургін М.Д. Декоративні тканини. – К., 1949.
20. Кравець І.М. Розвиток українського художнього ткацтва у дожовтневий період // Українське мистецтвознавство: Республіканський міжвідомчий збірник. Вип. 3.- К., 1969.- С.60-75.
21. Кривонос В. Торгівля Левантійським шовком у Львові в XVI-сер. XVII ст.// Україна в минулому.- Вип. VIII.- 1996.
22. Левинсон-Нечаева М.Н. Одежда и ткани XVI-XVIII вв. // Оружейная Палата Московского Кремля: Сб. науч. трудов/ под ред. С.К. Богоявленского, Г.А. Новицкого.- М., 1954.
23. Манучарова Н.Д. Ткацтво та вишивка //Нариси з історії українського мистецтва.- К., 1966.
24. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник.- К., 1996.
25. Наулко В.І. Ткацтво // Енциклопедія українознавства.- Мюнхен, 1995.- Т.2.
26. Никорак О.І. Сучасні художні тканини Українських Карпат.- К., 1988.-223 с.
27. Новицька М.О. Орнамент української вибійки: Альбом. – К., 1950.
28. Падовська О.М. Килими Поділля// Автореф. Дис. канд. мистецтвознавства. – Львів, 1994.
29. Печенюк Т.Г. Розпис тканин в Україні (20-і- поч. 90-х років XX ст. // Автореф. Дис. Канд. Мистецтвознавства.- Львів, 1996.
30. Пешанський В. Давні килими України. – Львів, 1925.
31. Рыбаков Б.А. Ремесло древней Руси. – М., 1948.
32. Сидорович С.Й. Художня тканина Західних областей УРСР. – К., 1979. – 155 с.
33. Стельмашук Г.Г. Традиційні головні убори українців. – К., 1993.
34. Стельмашук Г.Г., Білан М.С. Український стрій. – Львів, 2000.
35. Січинський В. Нариси з історії української промисловості. – Львів, 1936.
36. Тищенко О.Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XII-XVIII ст.). – К., 1992.
37. Хамула М. Глиняни – місто моїх килимів. – Нью-Йорк, 1969.

38. Чугай Р.В. Народне декоративне мистецтво Яворівщини. – К., 1979.
39. Шевченко Є. Українська народна тканина. – К., 1999.
40. Щербаківський Д.М. Український килим. – К., 1927.
41. Шугаєв В.М. Орнамент на ткани. – М., 1969.
42. Gutkowska-Rychllewska M. Historia ubiorow. – Wroclaw, 1968.
43. Mankowki T. Polskie tkaniny i hafty w XVI-XVIII wieku. – Wroclaw, 1954.
44. Nahlik A. Zarys historii jedwabnej tkaniny dekoracyjnej do konca XVIII wieku. – Torun, 1971. Poppe A. Materiały do dziejow tkaniny staroruskiej. – Wroclaw-Warszawa- Krakow, 1965.
45. Szuman Stefan. Dawne kilimy w Polsce i na Ukrainie. – Poznan, 1929.
46. Swieykowski E. Zarys artystycznego rozwoju tkactwa i hafciarstwa objasnony zabytkami Muzeum Narodowego. – Krakow, 1906.
47. Zarnowiecki Z. Historia tkanin jedwabnych. – Kijow, 1915.

РЕСТАВРАЦІЯ

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ РЕСТАВРАЦІЇ

Визначення поняття реставрації як науково-практичної галузі. Основні функції, завдання і сфери діяльності.

Загальна історія реставрації творів мистецтва: витоки і динаміка розвитку

Загальна періодизація історії розвитку реставраційної галузі.

Структура реставраційної справи: світовий контекст

Спеціальні питання реставрації (за видами архітектури, образотворчого мистецтва та декоративного і прикладного мистецтва).

Техніко-технологічні аспекти реставрації творів образотворчого мистецтва

Реставрація творів темперного живопису на різних основах: практичний аспект

Реставрація поліхромій храмів: практичний аспект

Реставрація олійного живопису на різних основах: практичний аспект

Реставрація кам'яної пластики: практичний аспект

Реставрація дерев'яної скульптури: практичний аспект

Реставрація паперу (твори графіки, стародруків і рукописів): практичний аспект

Науково-дослідна складова реставраційного процесу.

Матеріали до реставрації.

Стадіальність реставраційного процесу

Нові методи проведення реставраційних робіт

Реставрація і наука.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бартенев И.А. Очерки истории архитектурных стилей: Учебное пособие. – М., 1983
2. Виппер Б. Р. Введение в историческое изучение искусства. – М., 1985
3. Власов В.Г. Большой энциклопедический словарь изобразительного искусства. В 8 т. – СПб.: Лита, 2000
4. Всеобщая история архитектуры. В 12 т. / Гл. ред. Н.В. Баранов. – М., 1977
5. Всеобщая история искусств. В 6 т. / Редкол.: Б.В. Веймарн и др. – М.: Искусство, 1956
6. Ильина Т.В. Введение в искусствознание. – М., 2003

7. Миллер Дж. Все об антиквариате / Пер. с англ. – М., 2001
8. Нариси з історії зарубіжного декоративно-ужиткового мистецтва. – К., 1995
9. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Львів, 1969
10. Памятники мирового искусства. – М.: Искусство, 1968
11. Історія українського мистецтва. – К., 1966-1971
12. Антонович Є., Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів, 1992.
13. Бобров Ю. Г. , Бобров Ф. Ю. Консервация и реставрация станковой темперной живописи. – М., 2008.
14. Вздорнов Г.И. Реставрация и наука: Очерки по истории изучения древнерусской живописи. – М.: Индрик, 2006.
15. Гренберг Ю.И. Технология станковой живописи: История и исследования. – М.: Изобразительное искусство, 1982.
16. Иванова Е.Ю., Постернак О.П. Техники реставрации станковой масляной живописи. – М.: Индрик, 2005.
17. Клокова Г.С., Демина О.В., Инденбом А.В. и др. Реставрация произведений станковой темперной живописи. – М.: ПСТГУ, 2012.
18. Омельченко П. Наука про малярські фарби, матеріали та техніки. – Львів, 1996.
19. Реставрация произведений графики. Методические рекомендации. – М.: ВХНРЦ им. И.Э.Грабаря, 1995.
20. Реставрация станковой темперной живописи / Под ред. В.В. Филатова. – М.: Изобразительное искусство, 1986.